

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

VLOGA EVROPSKEGA SKLADA ZA REGIONALNI RAZVOJ
V RAZVOJU MANJ RAZVITIH ČLANIC EVROPSKE UNIJE

Ljubljana, julij 2004

MATEJA MIHELIC

IZJAVA

Študentka _____ izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom _____ in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1. PREDSTAVITEV REGIONALNE POLITIKE SLOVENIJE	2
1.1. ANALIZA SEDANJEGA STANJA	2
1.2. STRATEGIJA REGIONALNEGA RAZVOJA	3
1.3. PREDNOSTNE NALOGE V OKVIRU ENOTNEGA PROGRAMSKEGA DOKUMENTA	5
1.3.1. Prednostna naloga št. 1: Spodbujanje proizvodnega sektorja in konkurenčnosti ...	5
1.3.2. Prednostna naloga št. 2: Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje	6
1.3.3. Prednostna naloga št. 3: Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva	7
1.3.4. Prednostna naloga št. 4: Tehnična pomoč	8
2. FINANCIRANJE REGIONALNE POLITIKE V OKVIRU EU	8
2.1. PREDPRISTOPNA POMOČ	8
2.1.1. Program PHARE	9
2.1.2. SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development)	9
2.1.3. ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre – Accession)	10
2.2. STRUKTURNI SKLADI	10
2.2.1. Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR)	12
2.2.2. Evropski socialni sklad (ESS)	12
2.2.3. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EKUJS)	13
2.2.4. Finančni instrumenti za usmerjanje ribištva (FIUR)	14
2.2.5. Kohezijski sklad	14
2.2.6. Pobude Skupnosti	16
3. MOŽNOSTI FINANCIRANJA REGIONALNE POLITIKE V OKVIRU ESRR	18
3.1. PREDSTAVITEV EVROPSKEGA SKLADA ZA REGIONALNI RAZVOJ	18
3.2. PREDNOSTNE NALOGE IN UKREPI V OKVIRU ESRR	19
3.2.1. Prednostna naloga št. 1: Spodbujanje proizvodnega sektorja in konkurenčnosti ..	19
3.2.2. Prednostna naloga št. 4: Tehnična pomoč	23
3.3. KVOTE ZA SLOVENIJO V OBDOBJU 2004-2006	23
4. IZKUŠNJE DRŽAV ČLANIC S FINANCIRANJEM ESRR IN MOŽNOSTI ZA SLOVENIJO	25
4.1. PRAVNA PODLAGA IN ZAHTEVE EVROPSKE KOMISIJE	25
4.2. IRSKA - PRIMER MANJ RAZVITE DRŽAVE IN NJENE IZKUŠNJE S FINANCIRANJEM ESRR ...	26
4.2.1. Programsko obdobje 1989-1993	26
4.2.2. Programsko obdobje 1994-1999	27
4.2.3. Programsko obdobje 2000-2006	29
4.3. EVROPSKI SKLAD ZA REGIONALNI RAZVOJ – MOŽNOSTI ZA SLOVENIJO	30
4.3.1. Regionalna politika v Sloveniji kot polnopravni članici EU	30
4.3.2. Začetek delovanja ESRR v Sloveniji	31
4.3.3. Finančni načrt prednostne naloge št. 1	33
SKLEP	35
LITERATURA	36
VIRI	37

SLOVARČEK
PRILOGE

UVOD

Za ustanovitelje Evropske unije pred dobrimi petdesetimi leti ekonomska in socialna kohezija ni bila glavna tema in povod za povezovanje držav. Takrat je bila glavna ideja za povezovanje predvsem v oblikovanju skupnega industrijskega trga (premog in jeklo) in tudi v politični integraciji. Z leti in s pridružitvijo novih držav članic se je gospodarsko in politično sodelovanje okrepilo in razširilo tudi na druga področja. V 80-ih letih, ob pristopu manj razvitih držav članic (Španije, Portugalske in Grčije), je postalo vprašanje ekonomske in socialne kohezije prednostna naloga Evropske unije. Države in njihovo gospodarstvo se ne razvijajo usklajeno, zato Evropska unija namenja veliko pozornost zmanjševanju razlik med posameznimi državami in regijami. Uresničevanje ciljev regionalne politike se izvaja preko strukturnih skladov, kohezijskega sklada in drugih finančnih instrumentov.

Namen diplomske naloge je prikazati vpliv strukturnih pomoči na razvitost države članice EU, s posebnim poudarkom na Evropskem skladu za regionalni razvoj (ESRR).

V prvem delu diplomske naloge je opisana regionalna politika Slovenije, njena strategija, cilji in prednostne naloge v obdobju 2004-2006. Za Slovenijo bo to pomembno obdobje, saj bo kot nova članica EU vključena v enega najpomembnejših sistemov finančnih transferjev v EU.

Drugi del diplomske naloge predstavlja instrumente financiranja regionalne politike in sicer instrumente predpristopne pomoči, štiri strukturne sklade, kohezijski sklad in pobude skupnosti.

V naslednjem poglavju je podrobneje opisan osrednji strukturni sklad - Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR). Predstavljene so prednostne naloge v okviru financiranja ESRR in ukrepi na področju spodbujanja proizvodnega sektorja in konkurenčnosti Slovenije ter ukrepi v okviru tehnične pomoči komponente ESRR.

V zadnjem, četrtem poglavju so opisane izkušnje držav članic EU s črpanji sredstev ESRR, predstavljen je predvsem primer Irske, ki je pri črpanju sredstev strukturnih skladov ena najuspešnejših držav članic. Irska je država, ki je najbolje izkoristila prednosti strukturnih in kohezijskih skladov EU v zadnjem desetletju in tako predstavlja poučen primer za nove države članice, med katere sodi tudi Slovenija. V zadnjem delu so predstavljeni tudi začetki in prve izkušnje Slovenije z Evropskim skladom za regionalni razvoj.

1. PREDSTAVITEV REGIONALNE POLITIKE SLOVENIJE

1.1. Analiza sedanjega stanja

Vključevanje Slovenije v EU je ena najpomembnejših spodbud za spremembo sistema regionalne politike v Sloveniji. Za spremembo regionalne politike obstaja več razlogov, med katerimi so najpomembnejši (Strmšnik, 1999, str. 4):

- vključevanje slovenskega gospodarstva v notranji evropski trg;
- regionalna politika je ena izmed redkih politik, ki bo ostala v pristojnosti države po vstopu v EU;
- vključitev Slovenije v strukturno politiko EU.

Prenova regionalne politike je prinesla reformo institucij na nacionalni in lokalni ravni ter vzpostavitev novih institucij na regionalni ravni. Temelji na osnovi analize regionalnih razlik, analize obstoječe regionalne politike, primerjave slovenske regionalne politike z regionalno politiko ostalih držav, zahtev politike državnih pomoči in analize razvojnih možnosti slovenskih regij. Je sestavni del reforme državne uprave in ena pomembnejših strukturnih reform v Republiki Sloveniji (Gabrenja, 2002, str. 8).

Z vključitvijo v Evropsko unijo se bo vloga države spremenila, nekatere njene pristojnosti pa bodo prešle na nadnacionalno raven. Politika ne bo imela možnosti samostojnega vodenja vseh področij, ki sedaj predstavljajo jedro njenega delovanja (davčna, zunanjetrgovinska, monetarna in cenovna politika). Po drugi strani pa bo vse večji pomen pridobila razvojna politika, predvsem spodbujanje razvoja in raziskav, razvoja človeških virov, varstva okolja, spodbujanje podjetništva ter regionalnega razvoja.

Najpomembnejša spodbuda za preoblikovanje sistema regionalne politike je verjetno vključitev v sistem regionalne politike EU. EU daje regionalni strukturni politiki velik pomen, kar se odraža v sredstvih, namenjenih regionalni strukturni in kohezijski politiki. Slovenija bo upravičena do strukturne pomoči, ki jo Evropska unija namenja za doseganje cilja gospodarske in socialne kohezije.

Osnova za izvajanje aktivnosti v okviru strukturnih skladov je **Enotni programski dokument – EDP** (Single programming document – SPD) in pripadajoče **Programsko dopolnilo** (Programme Complement). EDP je dokument države članice, ki določa razvojno strategijo države in pomeni podlago za izvajanje dolgoročne razvojne politike in dolgoročno proračunsko načrtovanje. (Programsko dopolnilo, Enotni programski dokument 2004-2006, 2003, str.4). EPD temelji na splošni **Strategiji gospodarskega razvoja Slovenije**¹ (SGRS) in

---

¹ SGRS je opredeljena kot temeljni strateški dokument države, ki na podlagi problemske analize opredeljuje dejavnike gospodarskega razvoja, dolgoročne cilje in ciljni razvojni scenarij ter osnovne usmeritve delovanja države (Stojanovska, 2003, str. 11).

Državnem razvojnem programu² (DRP) in že vključuje opis ukrepov, ki jih bo Slovenija izvajala v programskem obdobju 2004–2006.

Republika Slovenija bo v okviru Državnega razvojnega programa v obdobju 2001–2006 izvajala aktivnosti za doseganje osrednjih razvojnih ciljev v okviru petih razvojnih prednostnih nalog (Gabrenja, 2002, str. 8). Te naloge so:

1. spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti;
2. znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje;
3. informacijska družba, infrastruktura in kakovost bivanja;
4. prestrukturiranje kmetijstva in razvoj podeželja;
5. krepitev skladnega regionalnega razvoja.

Prednostne razvojne naloge se ustrezno navezujejo na skupne evropske politike in iniciative na posameznih področjih. Vlada RS je vsaki določila nosilno ministrstvo, ki koordinira pripravo posameznega prioritetnega programa. Tako je nosilno ministrstvo prve in pete prednostne naloge Ministrstvo za gospodarstvo, druge Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, tretje Ministrstvo za okolje in prostor ter četrte Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

1.2. Strategija regionalnega razvoja

Strategija regionalnega razvoja Slovenije (SRRS) je v Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja opredeljena kot dolgoročni strateški dokument države, ki v skladu s Strategijo gospodarskega razvoja Slovenije in Prostorskim planom Slovenije opredeljuje cilje regionalnega razvoja ter določa instrumente in politiko za doseganje teh ciljev. Priprava SRRS je vsebinsko utemeljena v veljavni Strategiji gospodarskega razvoja Slovenije iz leta 1995, v Strategiji RS za vključitev v Evropsko unijo iz leta 1998 in določena z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja iz julija 1999. Strategija regionalnega razvoja Slovenije je pripravljena za obdobje do leta 2006 (SRRS, 2001, str. 4).

Vizija regionalnega razvoja v Sloveniji so uravnoteženi gospodarski, socialni, zdravstveni, kulturni, prostorski in okoljski vidiki razvoja v vseh slovenskih regijah, kar bo zagotovilo

---

² DRP temelji na dokumentu SGRS, ki izhaja iz enakovrednega obravnavanja gospodarske, socialne in okoljske razsežnosti blaginje kot svojega osnovnega cilja. Trajnostni pristop k domačim razvojnim priložnostim pomeni tudi korak k uveljavljanju razvojnih usmeritev EU. Doseganje cilja socialne in ekonomske kohezije z razvitimi evropskimi državami v sedanjih razmerah sicer zahteva prednostno zniževanje zaostanka na področju gospodarstva. Vendar pa je pri doseganju tega cilja poudarek na tem, da se ne poslabšajo dosežki na področju socialnega in okoljskega razvoja. Poleg socialne in okoljske sestavine trajnostnega razvoja DRP posebej poudarja tudi skladen regionalni razvoj (Gabrenja, 2002, str. 6-7).

visoko življenjsko raven in kakovost zdravja ter bivalnega okolja vseh prebivalcev Slovenije. Vizija stremi k trajnostnemu razvoju v najširšem pomenu, ki optimalno izrablja vse potencialne v regiji, pri tem pa ne zmanjšuje virov in možnosti razvoja prihodnjih generacij (SRRS, 2001, str.5). Da bi uresničili vizijo in zadane cilje, bo regionalna politika v Sloveniji temeljila na sedmih načelih, ki se v osnovi ne razlikujejo od načel izrabljanja strukturnih skladov EU.

Načela SRRS:

- **načelo celovitosti izvajanja:** koncept regionalne politike se bo izvajal na celotnem ozemlju Republike Slovenije s poudarkom na diferenciranem spodbujanju razvoja regij in območij s posebnimi razvojnimi problemi;
- **načelo partnerstva:** potrebno je sodelovanje med lokalnimi skupnostmi in državo ter socialnimi partnerji in institucijami civilne družbe, kar zahteva uvedbo novih institucij in usposabljanje obstoječih (predvsem potreba po oblikovanju mreže regionalnih razvojnih agencij);
- **načelo subsidiarnosti:** teritorialna decentralizacija in določitev izvernih pristojnosti regij ter prenašanje nalog države in občin na regije;
- **načelo usklajevanja:** usklajevanje aktivnosti med ministrstvi, med državo, lokalnimi skupnostmi in Evropsko unijo;
- **načelo programskega usmerjanja:** izvajanje regionalne politike na podlagi razvojnih in prostorskih dokumentov (Priprava regionalnih razvojnih programov v skladu s SRRS in Prostorskim planom Slovenije);
- **načelo spremljanja in vrednotenja učinkov:** s tem se zagotavlja večja uspešnost in učinkovitost izvajanja regionalne politike;
- **načelo sofinanciranja:** za financiranje programov in projektov bo potrebno zagotoviti določena lastna sredstva s strani lokalne skupnosti, podjetij in drugih prejemnikov regionalnih razvojnih spodbud.

Cilj regionalne politike v Sloveniji je zmanjševanje razvojnega zaostanka Slovenije in slovenskih regij za povprečjem EU. Doseganje in uresničitev teh ciljev je dolgotrajen proces, ki ga je možno pospešiti z dvigom konkurenčnosti Slovenije in slovenskih regij. Dolgoročni cilj je doseganje visokega življenjskega standarda in kakovosti življenja ter boljšega zdravja prebivalcev vseh slovenskih regij s pospeševanjem razvoja okolju prijaznega gospodarstva. Vse te zastavljene cilje bo mogoče doseči s *konkurenčnim gospodarstvom* (povečanje vlaganj v R&R, povezovanje podjetij, informatizacija podjetij, okoljski pristop, ...), *izboljšanjem človeškega kapitala v slovenskih regijah* (zdravstveno stanje, stopnja izobrazbe zaposlenih), *izboljšanjem infrastrukture* (lokalne in medregionalne prometne povezave, telekomunikacijske infrastrukture, komunalne infrastrukture) in *z ustrezno institucionalno organiziranostjo* (mreža organizacij na nacionalni, regionalni in lokalni ravni) (SRRS, 2001, str. 6).

Slovenska regionalna politika bo delovala na območju celotne države, še posebej aktivno pa na tako imenovanih *prednostnih območjih* (SRRS, 2001, str. 8):

- regije z najnižjo stopnjo razvitosti, še posebej tiste, ki po vrednosti BDP po kupni moči na prebivalca ali stopnji brezposelnosti ter kazalcih slabega zdravstvenega stanja najbolj negativno odstopajo od državnega povprečja;
- območja s posebnimi razvojnimi problemi (sem sodijo sklenjena območja občin po Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja: ekonomsko šibka območja, območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo ter ekonomsko razvojno omejevana obmejna območja in območja z omejenimi razvojnimi dejavniki;
- obmejna območja;
- območja, na katerih živita madžarska in italijanska narodna skupnost ter romska etnična skupnost;

1.3. Prednostne naloge v okviru Enotnega programskega dokumenta³

1.3.1. Prednostna naloga št. 1: Spodbujanje proizvodnega sektorja in konkurenčnosti

Mednarodne primerjave konkurenčnosti slovenskega gospodarstva kažejo na ključna zaostajanja, ki se odražajo v:

- **produktivnosti**, merjeni z bruto dodano vrednostjo na zaposlenega;
- **strukturi predelovalnih dejavnosti**, kjer še vedno prevladujejo tradicionalne industrije;
- **v izvozni strukturi**, ki temelji na nediferenciranih proizvodih in storitvah z nižjo dodano vrednostjo.

Obstaja več razlogov za nizko konkurenčnost gospodarstva. Med najbolj pomembnimi je relativno neugodna struktura in nerazvita zmogljivost za inovacije. Vzrok za to je nizka stopnja naložb v raziskave in razvoj, zlasti nepravilna struktura naložb, kar se posledično odraža v nezadostni tehnološki opremljenosti in pomanjkanju tehnološkega znanja v podjetniškem sektorju.

Večja uspešnost nacionalne in regionalne gospodarske rast zahteva osredotočenost na ključne dejavnike, ki določajo konkurenčno prednost podjetij, ki delujejo na svetovnem trgu in se zato soočajo z globalno konkurenco.

Aktivnosti v okviru te prednostne naloge bodo sledile naslednjim *splošnim ciljem*:

---

³ Povzeto po: Enotni programski dokument, 2003, str. 136-209

- **dvigu konkurenčnosti:** povečana konkurenca podjetja spodbudi k tehnološkim in organizacijskim izboljšavam, kar je povezano z velikimi naložbami;
- **izboljšanju stopnje inovativnosti in tehnološke zahtevnosti proizvodnih procesov in proizvodov,** kar ima za posledico povečanje produktivnosti dela, nacionalne konkurenčne sposobnosti in zvišanje kakovosti življenja;
- **povečanju fleksibilnosti in učinkovitejši organiziranosti podjetij:** neprestane izboljšave v tehnologiji, notranji organizaciji, stalno prilagajanje razmeram na trgu ter povezovanje podjetij v grozde in mreže;
- **razvoju podjetništva:** odprava ovir in izboljšanje pogojev za nastajanje novih podjetij in ustanov, ki pomagajo pri realizaciji nove podjetniške priložnosti;
- **spodbujanju naložb in razvoja vodstvenih zmogljivosti:** spodbujanje proizvodnega in storitvenega sektorja pri razvoju znanja in zmogljivosti.

Sinergijski učinek aktivnosti, ki se navezujejo na to prednostno nalogo, bo dosežen ob zasledovanju naslednjih *specifičnih ciljev*:

- razvoj inovativnega okolja, razvojne infrastrukture in pogojev za oblike povezovanja podjetij in ustanov znanja, ki bodo pospešile in povečale učinkovitost prenosa znanja;
- spodbujanje razvoja organizacijskih struktur za skupno načrtovanje, razvoj in trženje turističnih destinacij ter spodbujanje naložb v turistično infrastrukturo;
- izboljšanje dostopa podjetnikov in podjetij do informacij, znanja in virov financiranja.

Ob upoštevanju razvojnih razlik in različnih finančnih in človeških zmožnostih regij bodo dejavnosti prednostne naloge prispevale tudi k bolj uravnoteženemu regionalnemu razvoju.

1.3.2. Prednostna naloga št. 2: Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje

Strateški cilj Slovenije je doseči uravnotežen ekonomski in socialni razvoj, kar zajema tudi razvoj človeških virov, trga dela in politik zaposlovanja ter spodbujanja socialne vključitve, in iz tega izhajajočo rast zaposlenosti in padeč brezposelnosti ter rast socialne blaginje in kakovosti življenja prebivalstva. Namen politike zaposlovanja sta višja stopnja zaposlenosti in nižja stopnja brezposelnosti. Socialno vključevanje zadeva v glavnem skupine brezposelnih, ki imajo težave pri iskanju zaposlitve, s posebnim poudarkom na dolgotrajno brezposelnih, invalidih, Romih, osebah z nedokončanim šolanjem in drugimi skupinami s posebnimi potrebami (alkoholiki, odvisniki, bivši kaznjenci, ...).

Cilj programov in aktivnosti te prednostne naloge je podpiranje doseganja zgoraj navedenega strateškega cilja s koncentracijo naložb v izbrana področja. Skupna imenovalca vseh ukrepov, programov in dejavnosti sta dva:

1. *preprečevanje* – ohranjanje delovnih mest, soočanje z dolgotrajno brezposelnostjo in preprečevanje prehoda k poklicni invalidnosti
2. *aktiviranje* - ukrepi za spodbujanje izobraževanja in usposabljanja brezposelnih in zaposlenih, uvajanje koncepta vseživljenjskega učenja, zaposlovanje, ustvarjanje kakovostnih delovnih mest in socialna vključitev.

V skladu s strategijo EDP bo posebna pozornost posvečena področjem in regijam z višjo stopnjo brezposelnosti, kar naj bi tudi prispevalo k omilitvi regionalnih razlik.

Večje znanje in usposobljenost zaposlenih bo povečalo njihove sposobnosti prilagajanja hitrim spremembam na trgu dela in v proizvodnem sistemu.

1.3.3. Prednostna naloga št. 3: Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva

Z vstopom Slovenije v EU se kmetijsko-živilski sektor sooča s številnimi izzivi, od katerih najbolj izstopajo: konkurenčnost na skupnem trgu EU, zahteve po varni in kakovostni hrani in trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri. Sedanje strukturne značilnosti sektorja ne zagotavljajo učinkovitega izvajanja zgoraj opisanih nalog. Poseben poudarek bo dan uskladi tvi predpisov s standardi EU in trajnostnemu gospodarjenju s podeželskimi območji in naravnimi viri z izvajanjem ukrepov, opredeljenih v Načrtu razvoja podeželja 2004-2006. Poleg tega bo Slovenija z nizom ukrepov v okviru EPD pristopila k izboljšanju konkurenčnosti kmetijskega in živilskega sektorja.

Slovenska kmetijska, gozdarska in ribiška politika prav tako kot Skupna kmetijska politika (SKP) in Skupna ribiška politika (SRP) poudarja načelo večnamenskosti, ki se ga dojema kot gospodarsko dejavnost v povezavi z okoljskimi (biološka raznovrstnost, naravne vrednote, krajinska raznolikost itd.), prostorskimi in družbenimi funkcijami.

Najpomembnejši cilji so:

- povečati konkurenčnost kmetijsko-živilskega, gozdarskega in ribiškega sektorja;
- ustvariti pogoje za doseganje enakovredne ravni dohodka kmetijskega prebivalstva;
- ohranjati vzorce poseljenosti in gospodarsko prestrukturirati podeželska območja;
- trajnostna raba naravnih virov;
- varstvo okolja na podeželju in ohranjanje naravnih virov.

V okviru *posebnih ciljev* so najpomembnejši: uspešno prilagajanje zahtevam skupnega trga, spodbujanje drugih virov dohodka na podeželskih območjih in spodbujanje varnosti in kakovosti živilskih izdelkov.

Ti ukrepi bodo služili za pospeševanje in usmerjanje prestrukturiranja kmetijstva, gozdarstva in ribištva ter zagotovili postopno povečanje produktivnosti pridelave in predelave ter konkurenčnost teh sektorjev.

1.3.4. Prednostna naloga št. 4: Tehnična pomoč

Tehnična pomoč je pomemben dejavnik za učinkovito izvajanje programa, ki terja ustrezno upravljanje in podporo. Zagotavljati je potrebno informiranje in usmerjanje o programu, kar bo omogočalo različnim potencialnim naročnikom predstaviti svoje predloge in zagotavljalo ustrezne priprave projektov ter nemoteno izvajanje programa. Potrebne bodo tudi podporne raziskave za pravilno ovrednotenje programa. Omenjene aktivnosti se bodo uresničevale v okviru tehnične pomoči, kajti njen namen je dvigniti raven kakovosti in omogočiti skladnost dejavnosti po skladih ter zagotoviti najboljšo in najučinkovitejšo rabo sredstev. Pomoč bo koristila vsem partnerjem na različnih stopnjah upravljanja strukturne pomoči.

Glavna cilja prednostne naloge sta:

- podpirati strateško usmerjeno, informacijsko podprto upravljanje in izvajanje programa;
- omogočiti potencialnim partnerjem širši dostop do uporabe strukturnih skladov ter jim pri tem nuditi potrebne informacije in pomoč.

Sredstva za tehnično pomoč bodo na voljo za upravljanje in izvajanje, obveščanje javnosti, raziskave ter za računalniške sisteme, potrebne za nadzorovanje in ocenjevanje. V okviru tehnične pomoči bosta dva ločena ukrepa, eden v okviru komponente Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR), drugi pa v okviru komponente Evropskega socialnega sklada (ESS).

2. FINANCIRANJE REGIONALNE POLITIKE V OKVIRU EU

2.1. Predpristopna pomoč

Predpristopna pomoč je instrument EU, namenjen učinkovitejšemu in lažjemu izvajanju priprav držav kandidatki za priključitev v EU. Je del predpristopne strategije, ki je usmerjena na specifične potrebe vsake države kandidatke, ki se pripravlja na članstvo v EU.

Namen predpristopne strategije je zbrati vse oblike pomoči znotraj enotnega okvira, ki se imenuje pristopno partnerstvo, za vsako državo posebej na podlagi določenega programa in prednostnih nalog in seznaniti države kandidatke s politiko EU in procedurami, ki povečujejo njihovo udeležbo v programih EU (Debevec, 2003, str.18).

Izvajanje predpristopne pomoči se je začelo z ustanovitvijo programa PHARE v letu 1989. Z razporeditvijo sredstev, namenjenih strukturni politiki EU v obdobju 2000-2006 je prišlo do prenove sistema predpristopne pomoči in s tem tudi do prerazporeditve sredstev, namenjenih predpristopni pomoči. V letu 2000 sta se programu PHARE pridružila še instrument denarne pomoči ISPA in instrument, namenjen pomoči v kmetijstvu, SAPARD.

Instrumentom predpristopne pomoči v obdobju 2000-2006 EU namenja 21.840 milijonov evrov (cene iz leta 1999) ali 3.120 milijonov letno. Največji delež se namenja programu PHARE (1.560 milijonov letno), instrument ISPA je letno deležen 1.040 milijonov evrov, instrumentu kmetijske politike SAPARD pa se letno namenja 520 milijonov evrov (Krajnc, 2001).

2.1.1. Program PHARE

PHARE⁴ je najstarejši in najpomembnejši predstrukturalni instrument EU, ustanovljen leta 1989. Temeljna cilja programa sta krepitev administrativnih in sodnih kapacitet ter investicije povezane z uresničevanjem prevzemanja pravnega reda EU. Sredstva programa PHARE so namenjena predvsem svetovanju, tehnični podpori, regionalnim projektom in projektom povezovanja na mednarodni ravni.

Pomoč PHARE je zasnovana na specifičnih programskih osnovah, ki se oblikujejo s sodelovanjem Evropske komisije in držav prejemnic. Prednostne naloge programa PHARE v obdobju 2000-2006 so predvsem podpora institucionalnega razvoja in finančnim naložbam.

PHARE zagotavlja podporo v obliki nepovratne finančne pomoči, namenjene izgradnji institucij in uveljavljanju pravnega reda EU.

Program lahko zagotovi le majhen del potrebnih finančnih sredstev, obenem pa lahko igra ključno vlogo pri pospeševanju sofinanciranja s strani države partnerice ali mednarodnih finančnih ustanov, kot so Evropska banka za obnovo in razvoj (EBRD), Svetovna banka (WB) in Evropska investicijska banka (EIB).

2.1.2. SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development)

Instrument je namenjen kmetijstvu in razvoju podeželja, predvsem pa usklajevanju kmetijske politike kandidatke s kmetijsko politiko EU. Z njegovo pomočjo se države kandidatke lažje vključijo v sistem strukturalnih skladov - Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad. Njegova glavna naloga je pospeševanje razvoja kmetijstva, spodbujanje razvoja kmetijskih organizacij in prehranske industrije.

Letno EU za SAPARD namenja 520 milijonov evrov (cene iz leta 1999). Denar razdeljuje na podlagi števila kmečkega prebivalstva, BDP p.c., kmetijskih površin in specifičnih ozemeljskih okoliščin.

---

⁴ PHARE program (The Poland and Hungary Action for Restructuring of the Economy) je bil prvotno namenjen zgolj pomoči pri prestrukturiranju poljskega in madžarskega gospodarstva na sodobni tržni sistem. Z leti se je vsebinsko spremenil ter razširil na vse države kandidatke.

2.1.3. ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre – Accesion)

Instrument denarne pomoči ISPA financira ekološke projekte in projekte vezane na transportne storitve. Ima podobno vlogo kot pri strukturnih skladih Kohezijski sklad. Posebnost tega sklada je, da ne deluje po principu programskih dokumentov, ampak projekte financira neposredno (projekte transportne infrastrukture in projekte za varstvo okolja). Sredstva Komisija določa na podlagi števila prebivalcev, površine države in BDP p.c. Letno Unija namenja programu ISPA 1.040 milijonov evrov (cene iz leta 1999).

2.2. Strukturni skladi

Sodobna regionalna politika EU temelji na izhodišču, da morajo regije samostojno oblikovati svojo razvojno politiko, država pa mora zagotavljati primernost splošnih ukrepov in, v obliki pomoči, spodbujati enakomeren regionalni razvoj. Sistem bodočega prostorskega razvoja v Evropi temelji na konceptu lokalne samouprave in z njim povezanim principom subsidiarnosti. EU je prav zato uvedla pravni red o *standardni klasifikaciji teritorialnih enot* t.i. NUTS⁵ (Nomenclature des Unites Territoriale pour Statistique ali SKTE – Standardne Klasifikacijske Teritorialne Enote), za katere veljajo določeni pogoji, vezani na teritorialno velikost, število prebivalcev, ekonomski in socialni potencial (Benko, 2002).

V smislu klasifikacije NUTS Slovenija še ni dokončno ozemeljsko opredeljena. Na ravni NUTS 3 je Slovenija razdeljena na 12 statističnih regij. Te regije nimajo nikakršnih političnih ali upravnih pristojnosti. Njihova vloga je omejena na potrebe statistike in načrtovanja politike socialne in ekonomske kohezije na podnacionalni ravni. V obdobju 2004-2006 je Slovenija obravnavana kot eno regija (imamo neuraden status NUTS 2).

Ker je BDP Slovenije manjši od 75%, je Slovenija kot celota v tem obdobju opravičena do strukturne pomoči iz *Cilja 1*, ki predstavlja glavnino sredstev Strukturnih skladov.

Za finančno obdobje 2000-2006 so določeni trije prednostni cilji strukturne politike. Ti cilji nakazujejo usmeritev skladov glede spodbujanja gospodarske in socialne kohezije Skupnosti kot celote in zlasti glede zmanjševanja razlik v razvoju med regijami. Dejavnosti strukturnih skladov se lahko izvajajo le znotraj tega okvirja. Posamezni cilji se, odvisno od usmeritve, osredotočajo na posamezna področja EU ali na celotno ozemlje.

---

⁵ Klasifikacija NUTS definira naslednje stopnje: NUTS 0 – država, NUTS 1 – večja pokrajina, NUTS 2 – večja upravna enota, NUTS 3 – manjša upravna enota, NUTS 4 – najmanjša upravna enota in NUTS 5 – občine (Strmšnik, 1997, str. 65, 66).

Uporaba Strukturnih skladov izven ozemlja Skupnosti ni možna. Tako lahko države, ki želijo pristopiti k EU, začnejo dobivati pomoč iz instrumentov strukturne politike šele po njihovem vstopu v Unijo (Petzold et al., 2000, str. 49).

Cilji strukturne politike EU (Pečar, 2002, str. 21):

- **Cilj 1** je usmerjen v pospeševanje razvoja strukturnega prilagajanja regij, ki najbolj zaostajajo v razvoju. Območja s statusom cilja 1 so območja na teritorialni ravni NUTS 2, katerih BDP p.c. po kupni moči je manjši od 75% povprečja Skupnosti (BDP p.c. se meri za zadnja tri leta);
- **Cilj 2** je usmerjen v ekonomsko in socialno preobrazbo regij, ki se soočajo s strukturnimi problemi na nivoju NUTS 3 (izjemoma tudi v nižjih nivojih, če je problematika izjemno pereča). To so industrijska, ruralna, urbana območja in območja odvisna od ribištva. Cilj 2 ne sme pokrivati več kot 18% prebivalstva celotne Skupnosti. Ta zgornji prebivalstveni prag je za vsako državo članico določen posebej, ob upoštevanju izpolnjevanja kriterijev za Cilj 2 in resnosti strukturnih problemov na nacionalni ravni v primerjavi z ostalimi članicami. Na območju celotne Skupnosti je 18-odstotni prebivalstveni prag razdeljen na: 10% za industrijska in storitvena območja, 5% za ruralna območja, 2% za urbana območja in 1% za območja odvisna od ribištva. Pri tem cilju se zlasti upošteva stopnja brezposelnosti;
- **Cilj 3** zajema celotno območje Skupnosti, brez posebne regionalne omejitve (razen regij, ki se uvrščajo v ciljno področje 1). Vključuje ukrepe na področju politike zaposlovanja, izobraževanja in poklicnega usposabljanja na tistih področjih, kjer se odvijajo gospodarske in družbene spremembe in ki jih ne pokrivata prva dva cilja.

Strukturni skladi so osnovni mehanizem izvajanja strukturne politike. Poznamo štiri strukturne sklade: **Evropski sklad za regionalni razvoj-ESRR** (the European Regional Development Fund-ERDF), **Evropski socialni sklad-ESS** (the European Social Fund-ESF), **Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad-EKUJS** (the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund-EAGGF) in **Finančni instrumenti za usmerjanje ribištva-FIUR** (the Financial Instrument for Fisheries Guidance-FIFG). Poleg štirih strukturnih skladov med finančne instrumente sodita tudi **Kohezijski sklad** (Cohesion Fund) in **Pobude skupnosti** (Community Initiatives-CI).

Tabela 1: Razdelitev strukturnih skladov po posameznih ciljeh za obdobje 2000-2006

CILJI	STRUKTURNI SKLADI			
Cilj 1	ESRR	ESS	EKUJS	FIUR
Cilj 2	ESRR	ESS		FIUR
Cilj 3		ESS		

Vir: Aljančič, Bogdanovič, 1999, str.15.

2.2.1. Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR)

Evropski sklad za regionalni razvoj je kapitalski sklad, ki pomaga pri razvoju gospodarsko zaostalih regij in regij v zatonu. Ustanovljen je bil leta 1975 in je zadolžen za spodbujanje ekonomske in socialne kohezije. Glavni cilj sklada je zmanjševanje razlik v stopnji razvitosti med regijami na ravni EU.

Sredstva sklada so namenjena za:

- vzpostavljanje in modernizacijo infrastrukture za gospodarski razvoj (transevropska omrežja, transport, telekomunikacije, energetika) in varstvo okolja;
- pospeševanje razvoja malih in srednje velikih podjetij (razvoj, raziskave, poklicno izobraževanje, razvoj obrti, podjetniških inkubatorjev);
- spodbujanje produktivnih investicij v proizvodnjo, gradnjo tovarn, inovacij, tehnološki razvoj, v nove dejavnosti in v obnavljanje starih industrijskih lokacij s ciljem dolgoročnega ustvarjanja delovnih mest;
- nadaljevanje pospeševanja lokalnega razvoja – tudi v manjših regijah ustvarjati pogoje za produktivna delovna mesta in razvoj novih dejavnosti;
- investicije v izobraževanje in zdravstvene ustanove;
- tehnične pomoči v obmejnem območju.

Bistvena vloga sklada je podpora ciljnih območij 1 in 2 in pobud skupnosti – Urban in Interreg. Prva zagotavlja pomoč pri socialni in ekonomski preobrazbi mest in mestnih območij, druga pa pri čezmejnem, meddržavnem in medregijskem sodelovanju. Prav tako naj bi zagotavljal podporo pri financiranju pilotnih projektov in študijah, ki se nanašajo na razvoj celotne Unije, posebej v regijah, katerih članice so vključene v te cilje.

2.2.2. Evropski socialni sklad (ESS)

Evropski socialni sklad je bil ustanovljen leta 1958 in je namenjen izboljšanju in povečanju zaposlovanja v EU. Njegova politika je usmerjena na pet področij:

1. aktivna zaposlovalna politika za boj proti brezposelnosti;

2. razvoj socialnega okolja (pomoč dolgoročno nezaposlenim in mladim brez izobrazbe);
3. vseživljenjsko izobraževanje in izpopolnjevalni sistemi (pomoč pri razvoju sistema šol);
4. premostitev ekonomskih in socialnih sprememb;
5. enakovredna možnost za zaposlovanje moških in žensk.

Podporo sklada dobijo naslednje kategorije prebivalstva:

- dolgoročno brezposelni;
- mladi, ki prvič vstopajo na trg delovne sile (pomoč pri integraciji mladih nezaposlenih in posredovanje znanja mladoletnim pod 16 let, ki se niso vključili v šolanje)
- ljudje, ki potrebujejo dodatna usposabljanja ali pomoč pri samozaposlovanju, da bi imeli več možnosti za zaposlitev in usposabljanje ter pridobivanje poklicnih kvalifikacij ter spodbujanje pri ustvarjanju novih delovnih mest.

Evropski socialni sklad zagotavlja finančno pomoč v okviru vseh treh ciljev strukturne politike in je edini, ki zagotavlja pomoč regijam v okviru cilja 3. Sredstva sklada so namenjena tudi podpori pobude Equal, ki deluje na področju boja proti diskriminaciji in neenakosti na trgu dela. Sem sodijo predvsem inovativni in pilotni projekti, ki zadevajo trg dela, zaposlovanje in strokovno izpopolnjevanje, razne študije in strokovno sodelovanje, tehnična pomoč pri pripravi, izvajanju in ocenjevanju nalog, ki se financirajo iz sklada.

2.2.3. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EKUJS)

Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad je bil ustanovljen leta 1964 in je usmerjen v širše kmetijske razvojne aktivnosti, ki se kažejo v naslednjih nalogah:

- krepitev in reorganizacija kmetijstva, vključno z organizacijo in predelavo kmetijskih, ribiških in gozdarskih proizvodov;
- zagotavljanje preoblikovanja kmetijske proizvodnje in razvoja gozdarstva ter podpora razvoju dopolnilnih dejavnosti za kmetovalce;
- zagotavljanje primernega življenjskega standarda kmetovalcev;
- pomoč pri razvoju struktur za zaščito okolja in podeželja.

Sklad ima dva vidika delovanja: *subvencioniranje* – garancije za pokrivanje cen produktov ali vzreje živine ter *izboljšanje ekonomije in ekonomska diverzifikacija v kmetijstvu* (modernizacija).

Sklad pokriva naslednja področja:

- podpora dohodkov v kmetijstvu (za meso, mleko, ovce);
- pomoč pri preživetju kmetijstva v izpostavljenih ali hribovitih območjih;
- podpora razvoju podeželske infrastrukture;

- podpora investicij v razvoj kmetijstva;
- podpora revitalizacije vasi;
- pomoč pri preprečevanju naravnih nesreč;
- podpora pri obnovi gozdov in zaščiti okolja.

2.2.4. Finančni instrumenti za usmerjanje ribištva (FIUR)

Finančni instrument za usmerjanje ribištva je deloval v okviru Kmetijskega sklada, leta 1993 pa je postal samostojni instrument, ki igra pomembno vlogo pri subvencioniranju ribiškega sektorja.

Naloge, ki jih pokriva ta finančni instrument, so:

- prizadevanje za trajno ravnovesje med ohranjanjem in izkoriščanjem vodnih virov;
- povečevanje konkurenčnosti in razvoj stabilnega podjetništva v tem sektorju;
- povečevanje ponudbe in vrednosti proizvodov s tega področja;
- prispevanje k oživitvi področij, odvisnih od ribištva in marikulture.

Izvajanje pomoči v okviru FIUR se načrtuje kot del programa v skladu s ciljem 1, zunaj tega cilja pa se predstavljajo samostojni programski dokumenti v posamezni državi članici.

2.2.5. Kohezijski sklad

Kohezijski sklad je bil ustanovljen z Maastrichtsko pogodbo in odločitvijo o vzpostavitvi evropske gospodarske in denarne unije. Uveden je bil v programskem obdobju 1994-1999, da bi prispeval finančno pomoč za projekte na področju okolja in vseevropskih transportnih povezav v EU. Kriterij za dodelitev sredstev je bruto nacionalni proizvod (BNP), merjen po kupni moči. Če je ta manjši od 90% povprečja EU, je članica upravičena črpati sredstva iz Kohezijskega sklada. Ta kriterij med članicami EU izpolnjujejo Irska, Španija, Portugalska in Grčija.

Finančna pomoč sklada je usmerjena v:

- okoljevarstvene projekte in projekte, ki podpirajo razvoj politike okolja;
- projekte za razvoj transportne infrastrukture;
- preliminarne študije, ki se navezujejo na projekte in njihovo izvedbo;
- pripravljalne projekte, ki analizirajo stroške in prihodke ter tehnično podporo projektov:
  - a) horizontalni ukrepi, kot so primerjalne analize vpliva pomoči EU
  - b) študije, ki se navezujejo na spremljanje in vrednotenje projektov, povečanje koordinacije ter obstojnosti projektov,
  - c) študije, ki omogočajo potrebno prilagoditev pri realizaciji projekta.

Evropska komisija se zavzema za enakomerno porabo sredstev med okoljskimi in transportnimi projekti, zato je določila, da mora biti to razmerje približno 50:50. Med okoljskimi projekti sklad sofinancira projekte, ki so v skladu z okoljsko politiko EU, predvsem projekte za ohranjanje, zaščito in izboljšanje okolja, projekte za zaščito zdravja ter preudarne in racionalne rabe naravnih virov. Med transportnimi projekti pa sklad sofinancira projekte izgradnje in razvoja infrastrukture v okviru trans-evropskega omrežja in projekte, ki omogočajo dostop do trans-evropskega omrežja.

Država članica mora v vsak projekt vložiti tudi določena lastna sredstva. Če sredstev ne more zagotoviti, se nadaljnji projekti ne odobrijo dokler ni zagotovila o sofinanciranju. Zgornja meja sofinanciranja projektov s strani Kohezijskega sklada je 85% celotne vrednosti posameznega projekta. Potrebno je povedati tudi, da je pomoč Kohezijskega sklada pogojna, saj se le-ta prekliče oziroma ustavi za nove projekte, če ima država članica prevelik deficit in ni odpravljen v enem letu ali časovnem obdobju, ki je določen.

Kohezijski sklad se od strukturnih skladov razlikuje tako po svojih ciljih kot tudi po načinu delovanja. Glavna razlika med Kohezijskim in strukturnimi skladi je v projektnem pristopu, saj so sredstva Kohezijskega sklada namenjena sofinanciranju projektov, povezanih z okoljem in transportom kjerkoli v državah upravičenkah. Teritorialna osnova je država članica in ne regija, kot je to pri strukturnih skladih.

Podrobnejša primerjava med strukturnimi skladi in kohezijskim skladom so opisane v tabeli 2.

Tabela 2: Primerjava strukturnih skladov in kohezijskega sklada

	STRUKTURNI SKLADI	KOHEZIJSKI SKLAD
Cilji	zmanjšanje regionalnih razlik	zmanjšanje ekonomskih razlik med članicami
Izvajalci	države članice, lokalna oblast	po dogovoru med Komisijo EU in državo članico
Pogoji	ni pogojev	natančni pogoji
Geografska pokritost	cilj 1 in 2 in horizontalno cilj 3	Grčija, Portugalska, Španija in Irska
Namembnost	v osnovi noben sektor ni izključen (infrastruktura)	samo za okolje in transport
Postopki	temeljijo na večletnem programu	subvencionira se projektno

Vir:Rovan, 2001, str. 89.

2.2.6. Pobude Skupnosti

Pobude skupnosti so tudi eden od finančnih instrumentov za spodbujanje ekonomske in socialne kohezije, ki predstavljajo 5,4% vseh sredstev za strukturno pomoč v EU. V okviru teh pobud so štiri programi: INTERREG, URBAN, LEADER in EQUAL (Benko, 2002, str. 60-61).

INTERREG

Je namenjen čezmejnemu sodelovanju. Namen tega programa je doseganje skladnega razvoja na podlagi spodbujanja čezmejnega in medregionalnega sodelovanja. Aktivnosti so usmerjene na obmejna območja držav članic Evropske unije in na obmejna območja držav kandidatk, ki sodelujejo z državo članico preko Programa za čezmejno sodelovanje (Cross Border Cooperation program), ki ga financira Evropska unija.

Program ima tri cilje:

1. razvijati čezmejno sodelovanje - INTERREG A, katerega osnovni cilji so: promocija urbanih, ruralnih in obalnih področij, krepitev podjetništva, adaptacija delovnega trga in podpora socialnemu področju, razvoj človeških virov, podpora raziskovalnemu in izobraževalnemu področju ter področju kulture in zdravstva, promocija zaščite okolja, učinkovita raba energije, podpora telekomunikacijam, izboljšanje sodelovanja sodnega in administrativnega področja in varnosti na mejah ter gradnja človeških in institucionalnih kapacitet za čezmejno sodelovanje;
2. razvijati med-regionalno sodelovanje – INTERREG B, kjer gre predvsem za izmenjavo izkušenj, vezanih na čezmejno in meddržavno sodelovanje;
3. razvijati med-državno sodelovanje – INTERREG C, ki vzpodbuja sodelovanje med lokalnimi, regionalnimi in nacionalnimi avtoritetami, v smislu promocije širšega evropskega integracijskega in trajnostnega ter uravnoveženega razvoja.

Pogoji za financiranje so:

- jasna čezmejna opredelitev sodelovanja
- vzpostavitev skupnih institucij za pripravo in vodenje programov
- vključevanje lokalnih in regionalnih predstavnikov ter socialnih partnerjev

URBAN

Je namenjen prenovi urbanih območij. Spodbuja pilotske in inovativne akcijske programe, v kriznih soseskah majhnih in večjih mest, za katere je značilna socialna izključenost. Podpira sheme za gospodarsko in socialno oživitev, za obnavljanje infrastrukture in zmogljivosti ter izboljšanja stanja okolja.

LEADER

Je namenjen razvoju podeželja. Gre za podporo ruralnim področjem, predvsem integriranemu razvoju in podpori lokalnemu partnerstvu ter gradnji povezav. Poudarek je na medregionalnem in meddržavnem povezovanju.

EQUAL

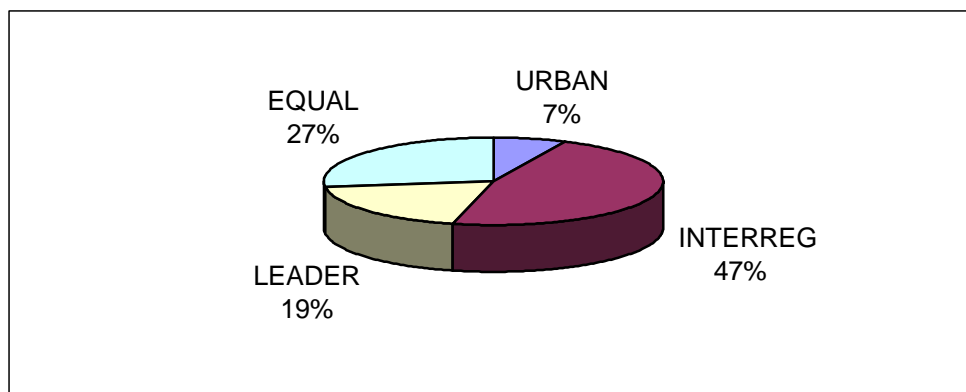
Je namenjen mednarodnemu sodelovanju na področju zagotavljanja enakih možnosti in dostopa do trga delovne sile. Podpira aktivnosti na področju aktivne in preventivne politike zaposlovanja in socialne kohezije. Velik poudarek daje izobraževanju in preusmerjanju glede na potrebe trga delovne sile. Pomaga pri uveljavljanju enakih možnosti med spoloma in vseh oblik diskriminacije.

Tabela 3: Porazdelitev sredstev strukturnih skladov po Pobudah skupnosti (2000-2006)

Vrsta pobude	Namen	Strukturni sklad
INTERREG	Čezmejno, meddržavno in medregionalno sodelovanje za spodbujanje skladnega in uravnoveženega razvoja na celotnem območju EU	ESRR
EQUAL	Boj proti diskriminaciji in neenakosti na trgu dela	ESS
LEADER	Pospeševanje inovativnih strategij za trajnostni razvoj; razvoj podeželja	EKUJS
URBAN	Ekonomska in socialna obnova mest in mestnih sosesk, ki so v krizi	ESRR

Vir: Pečar, 2002, str. 24.

Slika št. 1: Razdelitev sredstev Pobud skupnosti v obdobju 2000-2006 (v %)

Vir: Petzold et al., 2000, str. 74.

3. MOŽNOSTI FINANCIRANJA REGIONALNE POLITIKE V OKVIRU ESRR

3.1. Predstavitev Evropskega sklada za regionalni razvoj

Začetki Evropskega sklada za regionalni razvoj so bili relativno skromni. V prvih letih svojega delovanja je imel nezadosten proračun in tudi pomanjkljivost, ki je bila med bila med finančnimi instrumenti Skupnosti enkratna: državam članicam je dodeljeval **kvote**, ki jih je bilo treba spoštovati pri razporejanju sredstev Sklada in ki so se spremenile v finančni instrument na uslugo regionalnih politik držav članic namesto regionalne politike Skupnosti. Prva reforma ESRR februarja 1979 je Komisiji odobrila »brezkvotni« oddelek za financiranje tistih ukrepov, ki se izvajajo za dopolnjevanje ali krepitev drugih politik Skupnosti. Ko je bil ESRR februarja 1984 drugič reformiran, je sistem državnih kvot zamenjal **razredni sistem**, ki je za vsako državo članico za obdobje treh let definiral spodnje in zgornje meje pomoči, ki ji je lahko dodeljena. Posledica tega je bila večja prožnost pri upravljanju Sklada in s tem tudi višja koncentracija operacij v manj razvitih regijah. Tretja reforma ESRR se je zgodila decembra 1988, povzročila pa jo je reforma strukturnih skladov. Z njo je bila ukinjena obvezna razčlenitev sredstev ESRR (za vsako državo posebej), namesto nje pa je bilo vpeljano **orientacijsko dodeljevanje**, o katerem odloča Komisija (določa se na podlagi števila prebivalcev države in blaginje posamezne regije). Za novo uredbo o ESRR je značilna precejšnja prožnost na operativni ravni. Sklad lahko uporablja vse vrste finančnih operacij, kot na primer sofinanciranje regionalnih operativnih programov, sistemov regionalne pomoči in večjih projektov na področju infrastrukture in produktivnih investicij, podeljevanje splošnih subvencij in podpora za tehnično pomoč ter za pripravljalne in ocenjevalne ukrepe (Moussis, 1999, str. 177).

Države so morale Komisiji predložiti svoje regionalne razvojne programe, državni programi pa so postali upravičeni do sredstev, če so ustrezali določenim prednostnim ciljem, na katere naj bi se sredstva osredotočila.

Uredba o ESRR je bila znova spremenjena in dopolnjena julija 1993 kot del revidiranja strukturnih skladov. Da bi bolje upoštevala specifične potrebe regij, je razširila obseg pomoči in vključila investicije v izobraževanje in zdravstvo ter poudarila pomen raziskovalne dejavnosti, tehnološki razvoj ter širjenje čez evropskih omrežij.

ESRR s svojimi sredstvi sodeluje pri financiranju (Moussis, 1999, str. 177):

- produktivnih investicij za ustvarjanje ali ohranjanje trajnih delovnih mest;
- investicij v infrastrukturo;
- razvoja domačega potenciala regij s pomočjo ukrepov, ki spodbujajo in podpirajo lokalne razvojne pobude in dejavnosti malih in srednje velikih podjetij ter še posebej vključujejo pomoč v smeri storitev za podjetja, financiranja tehnološkega

transferja, izboljšanja dostopa podjetij do kapitalskega trga in neposredne pomoči za vlaganja;

- investicij na področju izobraževanja in zdravstva;
- ukrepov na področju raziskovalnih dejavnosti in tehnološkega razvoja;
- produktivnih investicij in investicij v infrastrukturo z namenom zaščite okolja;
- operacij regionalnega razvoja na ravni Skupnosti, še posebej v obmejnih regijah;
- pripravljalnih in ocenjevalnih ukrepov ter ukrepov spremljanja in vrednotenja.

3.2. Prednostne naloge in ukrepi v okviru ESRR⁶

3.2.1. Prednostna naloga št. 1: Spodbujanje proizvodnega sektorja in konkurenčnosti

Slovenija je v zadnjih desetih letih dosegla pozitivne makroekonomske rezultate, ki jo uvrščajo med najuspešnejše tranzicijske države. Kljub temu pa izzivi globalne konkurence, kjer lahko uspešno tekmujejo le inovativni in podjetni, ter relativno zaostajanje konkurenčne sposobnosti gospodarstva za številnimi državami v svetovnem merilu, narekujejo spreminjanje strukture slovenskega gospodarstva v strukturo, čim bolj prilagojeno zahtevam nove ekonomije.

Slovenija se zato sooča z dvojnimi izzivi: da dohiti bolj razvita gospodarstva in se ob tem pripravi za prihodnje izzive. Na področju konkurenčnosti gospodarstva Slovenija namerava doseči nove razvojne cilje: zmanjšati razvojne razlike za EU-15⁷ na gospodarskem področju, ne da bi ogrozila sedanje stanje družbenega in okoljskega razvoja, ter okrepiti gospodarsko zmogljivost regij, ki trenutno zaostajajo za ostalo Slovenijo na področju produktivnosti.

Ukrepi v okviru te prednostne naloge so usmerjeni v spodbuditev razvojnega procesa, ki bo temeljil na povečani stopnji inovativnosti, zagotavljanju pritoka ključnih znanj za tehnološki razvoj in sposobnosti stalnega inoviranja v podjetniškem sektorju.

3.2.1.1. Ukrep 1: Pospeševanje razvoja inovativnega okolja

Vlaganje v razvoj in raziskave je eden temeljnih pogojev za ustvarjanje znanja in krepitev tehnološke ravni gospodarstva, ki vse bolj opredeljuje njegovo konkurenčnost.

Cilj ukrepa za razvoj inovativnega okolja je:

---

⁶ Povzeto po: Enotni programski dokument, 2003, str. 136-209.

⁷ Države članice Evropske unije (do 1. 5. 2004): Belgija, Danska, Nemčija, Grčija, Španija, Francija, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Avstrija, Portugalska, Finska, Švedska in Velika Britanija.

- krepitev sposobnosti sodelovanja med samimi družbami in med družbami in ustanovami znanja (raziskovalni inštituti, univerze, nevladne organizacije);
- spodbujanje grozdov in tehnoloških mrež za podporo podjetniških vlaganj v ključne dejavnike konkurenčnosti (prožnost, tehnologija, organizacija, podjetništvo);
- v sočasnem razvoju nacionalne in regionalne mreže tehnoloških parkov, inkubatorjev in tehnoloških centrov, najboljših raziskovalnih centrov in poslovnih con se bodo krepile sposobnosti, ne samo prenosa in obvladovanja novih tehnologij, temveč tudi razvoj novih tehnologij na področjih, kjer Slovenija že danes izkazuje primerljive prednosti na področju razvoja znanja in sposobnosti podjetij za uporabo navedenega znanja;
- olajšanje ustanavljanja in razvoja dinamičnih, inovativnih družb in krepitev tehnoloških zmogljivosti podjetij;

Med posebnimi cilji so najpomembnejši: izboljšanje prenosa znanja med izobraževalnimi ustanovami in podjetji, pospeševanje zagona in razvoj dinamičnih podjetij, usmerjenih v tehnologijo in povečanje naložb v uporabne in industrijske raziskave in razvoj.

S spodbujanjem sodelovanja med izobraževalnimi ustanovami in industrijo si Slovenija prizadeva za učinkovito ustvarjanje stimulatívne okolja za podjetništvo, inovativnost, tehnološki razvoj, vseživljenjsko učenje, torej splošno gospodarstvo, ki temelji na znanju.

3.2.1.2. Ukrep 2: Spodbujanje razvoja turističnih destinacij

Glavne šibkosti slovenskega turizma so nizka stopnja prepoznavnosti Slovenije kot države in turistične destinacije, pomanjkanje identitete in prepoznavnih, celostnih turističnih projektov, slabo razviti turistični objekti, pomanjkanje visoko kakovostnih turističnih objektov v nekaterih glavnih turističnih destinacijah in nezadostna kakovost nekaterih turističnih proizvodov in storitev. Glavni razlogi za to so predvsem v veliki razdrobljenosti turistične ponudbe, v premajhni inovativnosti in prilagodljivosti, v nizkem nivoju znanja, v nestimulativnem finančnem okolju za naložbe v turizem (predvsem v turistično infrastrukturo) in v slabi organiziranosti panoge, kar se odraža v nepovezanem načrtovanju, oblikovanju in trženju integralnih turističnih proizvodov na ravni turističnih destinacij in celovite turistične ponudbe Slovenije.

Ukrep je namenjen okrepitvi konkurenčnosti in razvojnih zmogljivosti turističnih destinacij s pospeševanjem ustvarjanja javno-zasebnih partnerstev in s spodbujanjem razvoja in trženja privlačnih novih visoko kakovostnih turističnih proizvodov. Ukrep zagotavlja celosten pristop k razvoju turističnih destinacij na dveh ključnih področjih:

- razvoj znanja in sposobnosti za celostno, usklajeno upravljanje na nivoju turistične destinacije (skupno načrtovanje in trženje);

- razvoj turistične infrastrukture (naložbe v obnovo, modernizacija obstoječih in gradnja novih objektov – kongresnih centrov, marin, rekreacijskih objektov za turiste, bazenov, smučarskih žičnic, izraba termalnih vod,...);

3.2.1.3. Ukrep 3: Izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo

Mala in srednje velika podjetja so pomemben generator zaposlovanja in prihodka, so ključni faktor stabilnosti in socialne kohezije in so vitalnega pomena za lokalni razvoj. V primerjavi z velikimi podjetji so soočena z večjimi ovirami pri ustanavljanju, dostopu do financ, podpornimi storitvami, razvojem in raziskavami in imajo nesorazmerno višje stroške na enoto pri izvedbi omenjenih storitev.

Ustrezno podporno okolje je velikega pomena za preživetje in rast podjetja. Podpora malim in srednje velikim podjetjem se izvaja prek podpornih institucij za podjetništvo, saj to omogoča boljše upoštevanje strukturnih in regionalnih razlik. Zagotavljanje informacij in svetovalnih storitev je velikega pomena predvsem v fazi ustanavljanja podjetja in v prvih treh letih delovanja. Na tem področju narejena SWOT analiza⁸ je vodila h kreiranju novega ukrepa, ki bo omogočil boljši dostop do svetovalnih storitev, dvignil kakovost svetovanja in pripomogel k nadgradnji podpornih institucij za podjetništvo na lokalnem nivoju.

Splošni cilj tega ukrepa je doseči strukturo gospodarstva, ki bo kompatibilno z gospodarsko strukturo EU, prek ustvarjanja učinkovitega podpornega okolja, ki stimulira zagon, izboljša stopnjo preživetja novih podjetij v prvih kritičnih letih in stimulira uspešno rast podjetij, konkurenčnost in produktivnost.

Med specifičnimi cilji pa so najpomembnejši: zagotovitev učinkovitih svetovalnih storitev in storitev informacijske podpore za podjetja, pri malih in srednje velikih podjetjih povečati uporabo teh sredstev, prispevati k dinamičnemu podjetništvu ter spodbujati produktivne razvojne naložbe z namenom spodbujanja ustvarjanja podjetij in njihove rasti.

Namen tega ukrepa bo dosežen s subvencioniranjem svetovalnih storitev, z zagotovitvijo podpor za naložbene projekte ter z zagotavljanjem jamstev za investicijske kredite bank.

3.2.1.4. Ukrep 4: Gospodarska infrastruktura in javne storitve

Za razliko od zgoraj opisanih ukrepov, ki bodo prispevali k povečevanju naložb na področju podjetništva in inovacij v zasebnem sektorju, se ta ukrep navezuje na javne naložbe, ki bodo

---

⁸ SWOT analiza (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats, v slovenščini: Analiza prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in nevarnosti) je pokazala, da so največje pomanjkljivosti in nevarnosti tega sektorja predvsem v internacionalizaciji in znanju tujih jezikov, premajhni podpori zaposlovanju izobražene delovne sile, drage svetovalne storitve, selitvi delovne sile iz obrobja in podeželja v mesta,...

dopolnjevale ukrep po isti prednostni nalogi št. 1 pri zagotavljanju javne infrastrukture in povezanih storitev, potrebnih za investiranje, prenos znanja in promocijo podjetništva.

Javna in komunalna infrastruktura kot tudi povezane storitve predstavljajo pomemben element promocije podjetništva ter aktivne in regionalne politike. Intervencije strukturnih skladov v javni infrastrukturi in storitvah bodo zagotovile sinergijo med javnimi in zasebnimi naložbami na prednostnih področjih – razvoj inovacijskega okolja, razvoj turizma in promocija podjetništva.

Gospodarska infrastruktura po tem ukrepu vključuje:

- javno infrastrukturo (obdelava odpadne vode, oskrba s pitno vodo, ceste, železnice, industrijski tiri, kanalizacija, telekomunikacije, kolesarske steze, elektrika, naravna in kulturna dediščina, širokopasovne povezave,...);
- razvojno infrastrukturo (javne raziskave, izobraževalni, turistični in poslovni objekti);
- povezane javne storitve (podporne storitve javnih podatkov za mala in srednje velika podjetja in skupnosti).

Splošni cilj ukrepa je povečati stopnjo javnih naložb v infrastrukturo in storitve z neposrednim ekonomskim učinkom na promocijo projektov, ki izhajajo iz zgoraj opisanih ukrepov 1, 2 in 3.

Specifični cilji tega ukrepa pa so:

- razviti javno R&R in izobraževalno infrastrukturo in okrepiti zmogljivosti univerz in javnih raziskovalnih ustanov za ustvarjanje in prenos znanja in novih tehnologij;
- ustanoviti ustrezno IKT (informacijska komunikacijska tehnologija) infrastrukturo, ki bo omogočila hitro, širokopasovno internetno povezanost za raziskovalna, izobraževalna in poslovna okolja;
- premagati ugotovljene pomanjkljivosti pri zagotavljanju ustreznih lokacij za ekonomske dejavnosti v Sloveniji zaradi povečanja domačih in tujih direktnih naložb;
- povečati naložbe v javno infrastrukturo, promet, rekreacijske in kulturne objekte, ki bodo podpirali razvoj turističnih destinacij in kakovost turističnih proizvodov;
- preko razvoja javnega prometa, komunalne infrastrukture in javnih storitev zagotoviti visoko kakovostno dostopnost vsem skupinam državljanov, ki bo podpirala trajnostno mobilnost in omogočala lažji dostop do poslovnih con in turističnih destinacij.

3.2.2. Prednostna naloga št. 4: Tehnična pomoč

Aktivnosti v okviru te prednostne naloge bodo služile podpori vodenja in spremljanja programa, zlasti na področju informacijskega sistema, komunikacijske infrastrukture in informiranja javnosti, ter podpori raziskovalnih in projektnih poti.

3.2.2.1. Ukrep: Tehnična pomoč – komponenta ESRR

Tehnična pomoč bo v osnovi namenjena zagotavljanju potrebne osveščenosti o programu na splošno, pa tudi o posameznih aktivnostih, ki bodo podprte v okviru komponente ESRR. Določena sredstva bodo namenjena tudi za raziskave, ki tvorijo osnovo za osveščeno opredelitev aktivnosti, ki bodo deležne podpore in zagotavljajo vhodne podatke za pravilno vrednotenje že izvedenih aktivnosti. Posebna pozornost bo namenjena vrednotenju, ki se bo izvajalo tako na skupni ravni kot tudi na ravni skladov. Nenazadnje pa bo tehnična pomoč spodbujala t.i. podporo pri pripravi projektov, kajti potreben je velik obseg sredstev za upravljanje, izvajanje, spremljanje in nadzor aktivnosti.

Glavna cilja ukrepa sta torej:

- zagotoviti osveščenost glede aktivnosti, ki so deležne podpore in programa na splošno;
- zagotoviti smotrno in učinkovito upravljanje programa.

3.3. Kvote za Slovenijo v obdobju 2004-2006

Sloveniji je bilo za obdobje 2004-2006 iz strukturnih in kohezijskih skladov odobreno 405,4 milijona evrov, od tega 236,8 milijonov evrov iz strukturnih skladov in 168,6 milijonov evrov iz kohezijskega sklada (tabela 4).

Tabela 4: Sredstva strukturnih in kohezijskih skladov za Slovenijo v obdobju od 2004-2006 (cene iz leta 1999)

	v %	2004 (mio. evrov)	2005 (mio. evrov)	2006 (mio. evrov)	2004-2006 (mio. evrov)
Strukturni skladi	58,4	58,7	79,3	98,8	236,8
Cilj 1⁹	88,7	52,1	70,4	87,6	210,1
INTERREG	8,9	5,2	7,0	8,8	21,0
EQUAL	2,4	1,4	1,9	2,4	5,7
Kohezijski sklad¹⁰	41,6	57,7	47,5	63,4	168,6
Skupaj	100	116,4	126,8	162,2	405,4

Vir: Aristovnik, 2004, str. 26.

⁹ Cilj 1 zajema sredstva vseh štirih strukturnih skladov: ESRR, ESS, EKUJS in FIUR.

¹⁰ Kohezijski sklad zajema teritorialno ozemlje NUTS 0 – celotna država in ne upošteva regionalne razdelitve.

Glede na obseg razpoložljivih sredstev iz strukturnih skladov EU izbor ukrepov Enotnega programskega dokumenta zahteva čim večjo koncentracijo sredstev na omejeno število prednostnih nalog in ukrepov. Razporeditev sredstev po prednostnih nalogah prikazuje tabela 5.

Slovenija je največ sredstev strukturnih skladov EU (okoli 75%) namenila razvoju podjetniškega sektorja in človeških virov (prednostna naloga 1 in 2).

Ukrepi prednostne naloge št. 1, ki so financirani iz sredstev ESRR (37% sredstev) so:

- pospeševanje razvoja inovativnega okolja (40% sredstev);
- spodbujanje razvoja turističnih destinacij (40%);
- izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo (20%).

10% sredstev prednostne naloge št. 1 financira Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad – EKUJS.

V okviru prednostne naloge št.1 je ukrep razvoj gospodarske infrastrukture in javnih storitev – razvoj poslovno-industrijskih con in je v celoti financiran iz ESRR.

Tabela 5: Finančna delitev pravic po strukturnih skladih EU (v mio. evrov, 1999)

Dodeljene pravice za prevzem obveznosti	Vključuje strukturni sklad	%	2004	2005	2006	Skupaj
Prioriteta						
Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti	ESRR in ESS	47,0	24,5	33,1	41,2	98,8
Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje	ESS	32,8	17,1	23,1	28,8	69,0
Gospodarska infrastruktura	ESRR	19,9	10,3	14,0	17,4	41,7
Tehnična pomoč	ESRR	03	0,2	0,2	0,2	0,6
Skupaj		100,0	52,1	71,4	88,6	210,1

Vir: Aristovnik, 2004, str. 27.

4. IZKUŠNJE DRŽAV ČLANIC S FINANCIRANJEM ESRR IN MOŽNOSTI ZA SLOVENIJO

4.1. Pravna podlaga in zahteve Evropske komisije

Pravna podlaga za upravljanje s sredstvi strukturnih skladov (upravljanje, izvajanje, spremljanje, ovrednotenje in nadzor nad izvajanjem) je Uredba Sveta (ES) št. 1260/1999 o splošnih določbah o strukturnih skladih.

Obdobje 2004-2006 je za Slovenijo prvo programsko obdobje. To obdobje bo zelo kratko, saj bo trajalo tri namesto sedem let (kot je bilo značilno za prejšnje pridružene države članice). Na podlagi izkušenj, pridobljenih med izvajanjem predpristopnih instrumentov, se je Slovenija odločila ohraniti centralizirano institucionalno ureditev upravljanja strukturnih skladov in kohezijskega sklada. Pri upravljanju strukturnih skladov to pomeni en organ upravljanja ter en plačilni organ.

Poleg zahtev pravnega reda Evropske skupnosti je pri dodelitvi nalog in odgovornosti izbranim institucijam treba upoštevati tudi temeljne nacionalne zakonske ureditve. Med najpomembnejše sodijo: **Zakon o izvrševanju proračuna RS za leto 2003-2004** (Ur.l. RS, št. 118/02, 63/03), **Zakon o javnih financah** (Ur.l. RS, št. 30/02, 56/02), **Zakon o državni upravi** (Ur.l. RS, št. 52/02, 56/03), **Zakon o Vladi** (Ur.l. RS št. 52/02), **Zakon o javnih naročilih** (Ur.l. RS, št. 33/03) ter **Zakon o nadzoru državnih pomoči** (Ur.l. RS, št. 30/01).

Organ upravljanja strukturnih skladov je bil ustanovljen decembra 2002 v okviru Službe Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj (SVRP) – Sektor za strukturno politiko. Temeljne odgovornosti SVRP so celovito upravljanje strukturnih skladov in kohezijskega sklada ter usklajevanje dejavnosti za uspešen regionalni razvoj. Organ upravljanja (Sektor za strukturno politiko SVRP) je v celoti odgovoren za načrtovanje in izvajanje Enotnega programskega dokumenta in je izključno odgovoren Evropski komisiji (European Commission – EC).

Za popolno izpolnjevanje zahtev pravnega reda Evropske skupnosti, da bi oblikovali ustrezen in učinkovit sistem za izvajanje pomoči strukturnih skladov, je potrebna jasna razmejitev nalog in odnosov med vpletenimi institucijami (Enotni programski dokument, 2003, str 216):

- *organ upravljanja*: Vladni urad za strukturno politiko;
- *plačilni organ*: Ministrstvo za finance;
- *posredniška telesa*: Ministrstvo za gospodarstvo (posredniško telo za ESRR), Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (posredniško telo za ESS) in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (posredniško telo za EKUJS in FIUR)
- *neodvisni finančni nadzorni organ*: Ministrstvo za finance – Urad za nadzor proračuna.

Organ upravljanja je odgovoren za dve vrsti usklajevanja in sicer za usklajevanje med strukturnimi skladi in EU ter usklajevanje treh s skladi povezanih ministrstev na temelju nacionalne politike in prednostnih nalog.

4.2. Irska - primer manj razvite države in njene izkušnje s financiranjem ESRR

Irska je ena najuspešnejših držav članic EU pri črpanju sredstev strukturnih in kohezijskih skladov. Irska se je leta 1973 priključila Evropski gospodarski skupnosti kot manj razvita, pretežno kmetijsko usmerjena država z 62% povprečnega BDP na prebivalca. V prvih letih članstva je največ sredstev dobila iz kmetijske politike Skupnosti in njenih transferjev, vendar se je to kmalu razširilo tudi na druga področja, predvsem na gospodarsko (Pungartnik, 2003).

Irska je devetdeseta leta prejšnjega stoletja končala kot najbolj dinamično gospodarstvo EU in tudi v svetovnem merilu. Gospodarstvo Irske je dosegalo najvišje stopnje gospodarske rasti v EU, tudi do trikrat višje od povprečja EU. V drugi polovici 90. let je gospodarska rast Irske znašala v povprečju 8,5 % na letni ravni, kar je pomenilo znaten napredek v procesu realne konvergence Irske povprečju EU (kriterij – BDP na prebivalca).

Od vključitve Irske v EU se je njen BDP na prebivalca povišal z okoli 60% na skoraj 120% povprečja EU v letu 2003. Pri tem so finančni transferji EU igrali izredno pomembno vlogo. Ti so v 80. in 90. letih znašali okoli 4% BDP (Aristovnik, 2004, str.23).

Šele leta 1988 je EU priznala Irski položaj manj razvite regije in Irska je bila za dve programski obdobji (do leta 2000) na ravni NUTS 2 v celoti uvrščena v ciljno območje 1.

4.2.1. Programsko obdobje 1989-1993

Ključni problemi v tem obdobju za Irsko so bili: nizka rast BDP, naraščanje delovne sile in slabo razvita infrastruktura. Glede na najbolj pereče probleme v državi, so v tem obdobju največ investirali v kmetijstvo, ribištvo, gozdarstvo, turizem in razvoj podeželja, industrijo in razvoj storitev, infrastrukturo in objekte (ceste, pristanišča, železnice in letališča), varovanje okolja in človeške vire.

Od leta 1992 naprej je Irska tudi prejemnica kohezijskega sklada. V tem obdobju je prejela 4,2 milijard EUR sredstev strukturne pomoči. Kar 35% vseh sredstev pa je namenila vlaganjem v človeške vire (Aristovnik, 2004, str. 24).

4.2.2. Programsko obdobje 1994-1999

Za programsko obdobje 1994-1999 sta bila postavljena dva glavna cilja: zagotoviti dolgoročne cilje – povečati BDP in povečati zaposlovanje.

Preobrazba irskega gospodarstva v devetdesetih letih je rezultat mnogih dejavnikov. Med najpomembnejšimi so predvsem ugodne demografske razmere (mlada in dinamična populacija), izdatne tuje investicije, prejeta sredstva strukturnih in kohezijskih skladov EU, strokovna in inovativna vladna politika, dobro sodelovanje med vlado, industrijo, kmetijstvom, sindikati ter predstavniki lokalnih in regionalnih oblasti, odprtost za mednarodno menjavo in nove ideje ter poudarek na izobraževanju in tehnoloških inovacijah.

Na Irskem so imeli programi, financirani s sredstvi strukturnih in kohezijskih skladov tri glavne funkcije (Aristovnik, 2004, str. 23):

- razvoj ustreznega obsega gospodarske infrastrukture;
- podpora razvoju zasebnega sektorja na področju investicij, trženja in inovacij;
- spodbujanje razvoja človeških virov.

V spodnji tabeli (tabela 6) so prikazana povprečna letna sredstva ESRR, ki jih je Irska prejela v programskem obdobju 1994-1999. V celotnih sredstvih strukturne pomoči (sredstva skupaj) je največji del sredstev prispeval Evropski kmetijski jamstveni in usmerjevalni sklad (v povprečju letno 1.731,2 mio EUR v obdobju 1994-1996 in 1.993,7 mio EUR v obdobju 1997-1999), Evropski socialni sklad (v povprečju letno 313,7 mio EUR v obdobju 1994-1996 in 370,3 mio EUR v obdobju 1997-1999) in Kohezijski sklad (v povprečju letno 193,3 mio EUR v obdobju 1994-1996 in 260,1 mio EUR v obdobju 1997-1999).

Tabela 6: Povprečna letna sredstva ESRR po triletnih obdobjih za Irsko v obdobju od 1994-1999 (v mio EUR)

	Triletni obdobji	
	1994-1996	1997-1999
ESRR	76,0	73,8
SREDSTVA SKUPAJ¹¹	2.322,0	2.710,0

Vir: Eight Survey on State Aid in the European Union, 2000, str.124, Ninth Survey on State Aid in the European Union, 2001, str.151.

Projekte, financirane s sredstvi ESRR, ki so jih Irci izvedli v tem programskem obdobju, prikazuje tabela 7. Našteta imena oziroma naslovi programov so navedeni v izvorniku

¹¹ Vključena so vsa sredstva v obdobju, dobljena iz naslova strukturnih pomoči – EKJUS, FIUR, ESS, ESRR in Kohezijski sklad.

(angleško ime) in so razdeljeni na podprograme. Podprogramov nisem posebej navajala, vsi pa vsebinsko sovpadajo s nosilnim programom (npr. Program Irski turizem - 13. program v tabeli 7.; sestavljen je iz petih podprogramov in sicer: podprogram Naravna in kulturna dediščina, podprogram Razvoj novih proizvodov, podprogram Trženje, podprogram Usposabljanje in podprogram Tehnične pomoči).

Tabela 7: Projekti, ki jih je financiral ESRR na Irskem v obdobju 1994-1999

Originalni naslov projekta	Obdobje izvajanja	Celotni stroški projekta (v mio EUR)	Prispevek EU (v mio EUR)	Udeležba sklada (v %)	Prispevek EU v celotnih stroških (v %)
INTERREG II C E/F/IRL/P/UK Atlantic Area	1997-1999	24.031	13.381	ESRR-100	55,68
INTERREG II C B/D/F/IRL/L/NL/UK North Western Metropolitan Area	1997-1999	56.634	31.392	ESRR-100	55,43
Ireland URBAN Dublin-Cork	1994-1999	21.091	15.817	ESRR-50 ESS-50	75,00
Ireland Technical Assistance	1994-1999	12.632	9.474	ESRR-100	75,00
INTERREG II Ireland/UK Wales	1994-1999	142.760	84.081	ESRR-92,37 ESS-7.63	58,89
PEACE Ireland/Northern Ireland	1995-1997	415.886	299.993	ESRR-49,43 ESS-42,61 EKUJS-7,47 FIUR-0,48	72,13
Ireland SME	1994-1999	53.197	28.790	ESRR-92 ESS-8	54,00
INTERREG II Ireland/UK Northern Ireland	1994-1999	262.000	156.900	ESRR-86,69 ESS-5,74 EKUJS-5,92 FIUR-1,66	59,88
Ireland Local urban and rural development	1994-1999	420.099	257.000	ESRR-70 ESS-22,17 EKUJS-7,78	61,17
Ireland Industrial development	1994-1999	2.845.000	1.028.000	ESRR-69,97 ESS-14,97 EKUJS-15,06	36,18
Ireland Economic infrastructure	1994-1999	319.600	108.000	ESRR-100	34,00
Ireland Environmental Services	1994-1999	125.600	78.000	ESRR-100	62,10
Ireland Tourism	1994-1999	806.000	456.000	ESRR-77,63 ESS-22,37	57,00
Ireland Transport	1994-1999	1.406.230	888.000	ESRR-100	63,15
SREDSTVA SKUPAJ	1994-1999	6.910.760	3.454.828		49,99

Vir: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/prord/prord_en.htm, 2004.

V tem obdobju je Irski BDP porasel za 8,75%, povečala se je zaposlenost, zrasle so investicije, precej se je zmanjšala brezposelnost. BDP na prebivalca je zrasel od 80% povprečja EU v letu 1993, na nekaj več kot 112% v letu 1999. Številne analize domačih strokovnjakov na področju gospodarstva, so pokazale, da imajo sredstva strukturnih in kohezijskih skladov pomembno vlogo pri teh ugodnih vplivih na irsko gospodarstvo.

V obeh programskih obdobjih od 1989 do 1999 je Irska v projekte investirala približno 30 milijard EUR, od tega so strukturni skladi in kohezijski sklad prispevali 11 milijard EUR. Finančna podpora je Irski omogočila izboljšavo cestne mreže, razvoj izobraževanja in usposabljanja in razvoj proizvodnega sektorja (EU Structural Funding in Ireland).

4.2.3. Programsko obdobje 2000-2006

Irski BDP na prebivalca je presegel povprečje EU, zato Irska ni več zadoščala kriterijem za dodelitev pomoči strukturnih skladov ciljnega območja 1. V pogajanjih za obdobje 2000-2006 je Irska zahtevala za razvitejši del prehodni status, za ostalo področje pa status manj razvite regije, ki je opravičena do črpanja sredstev EU ciljnega območja 1. Državo so razdelili na dve regiji (Aristovnik, 2004, str. 24):

BMW (Border, Mid-West) regija, ki je v celoti pod ciljem 1;

S&E (Southern&Eastern) regija, ki ima prehodni status

Tudi v tem obdobju je Irska izpostavila podobne cilje kot v predhodnih dveh in sicer: nadaljevati trajno gospodarsko rast in zaposlenost, izboljšati mednarodno konkurenčnost države, pospeševati skladen regionalni razvoj in povečati socialno vključevanje ljudi, ki živijo v revščini.

V obdobju 2000-2006 bo Irska skupno prejela 3,35 milijard EUR sredstev strukturnih skladov in 586 milijonov EUR sredstev kohezijskega sklada v obdobju 2000-2003 (EU Structural Funding in Ireland). Poleg sredstev strukturnih skladov in kohezijskega sklada bodo na Irskem delovali tudi posebni programi imenovani Pobude skupnosti (Community Initiatives) – INTERREG, LEADER, EQUAL IN URBAN. Irska bo prejela 166 milijonov EUR sredstev Pobud skupnosti.

Sredstva EU, ki jih je prejela Irska od začetka njenega članstva pa do današnjega časa, so najprej naraščala, dosegla vrh v letih 1992 in 1993 in od tega leta naprej padajo. Dejstvo, da je BDP na prebivalca že sedaj precej nad povprečjem EU in da so vstopile nove članice, s precej nižjim BDP na prebivalca, kaže na to, da bo Irska kmalu (do konca tega programskega obdobja in mogoče še nekaj let) izgubila pravico do črpanja sredstev strukturnih skladov EU, kar bi utegnilo upočasniti njeno gospodarsko rast.

4.3. Evropski sklad za regionalni razvoj – možnosti za Slovenijo

4.3.1. Regionalna politika v Sloveniji kot polnopravni članici EU

Obdobje 2004-2006 je za Slovenijo neke vrste prehodno obdobje in priprava na polnopravno vključitev v celotno programsko obdobje 2007-2013. V tem obdobju Slovenijo čakajo številne težavne naloge in sicer izboljšanje institucionalnega okvira ter sistema financiranja, nadziranja in vrednotenja, da bo postala učinkovita in uspešna porabnica sredstev strukturnih in kohezijskih skladov. Slovenija je sicer določene izkušnje pridobila že s črpanjem sredstev iz predpristopnih pomoči (Phare, Ispa in Sapard), vendar je še veliko dela predvsem na področju dejanske institucionalne usposobljenosti izvajanja nalog regionalne strukturne politike EU.

Eden največjih izzivov regionalnega razvoja Slovenije je absorpcijska sposobnost celotnega ozemlja Slovenije in njenih regij. Analize so pokazale, da so potencialne ovire pri absorpcijski sposobnosti na treh ravneh (Regional Development in Slovenia):

Nacionalna raven:

- velik pomen je v stabilnosti institucionalnega, političnega in pravnega okolja na področju regionalnega razvoja;
- prisotnost zaupanja v regionalni razvoj s strani odgovornih ministrstev;
- odgovornost pri sodelovanju v regionalnem razvoju med pristojnimi ministrstvi in Agencijo za regionalni razvoj;
- povezave med regionalnim razvojnim planom in državnim razvojnim programom;
- možnost neskladja med letni proračunskim planom in planiranim večletnim programskim dokumentom za strukturne sklade;

Regionalna raven:

- premalo izkušenj na področju izvajanja programov, še posebej s samo vsebino programov;
- velika nihanja v strukturi in izkušnjah med regionalnimi razvojnimi agencijami;
- velike razlike v organizaciji posameznih regionalnih razvojnih agencij (struktura lastništva, nasprotja med javnim in zasebnimi interesi, število delovnih nalog zaposlenih v agenciji, finančni položaj);
- pomanjkanje ustrezno izobraženega kadra v regijah;
- položaj regionalno razvojnih agencij in njihov odnos do drugih institucij, ki sodelujejo v regionalnem razvoju (na regionalni ravni), še posebej pomembno je sodelovanje z malimi in srednje velikimi podjetji;
- pomanjkanje organiziranosti regionalnega razvoja na enem mestu (raztresenost na več institucij in posameznikov);
- nihanja v stopnji podpore, ki jih imajo regionalne razvojne agencije pri mestnih in lokalnih političnih oblasteh;

- nejasno opredeljena odgovornost za regionalne razvojne agencije na državni ravni, predvsem na področju organiziranosti in aktivnostih regionalnih razvojnih agencij.

Lokalna raven:

- slaba finančna situacija na lokalni (občinski) ravni, omejene možnosti sofinanciranja projektov pri lokalnih podjetjih in drugih organizacij;
- regionalne razvojne agencije še niso priznane za pomembnega partnerja pri regionalnem razvoju;
- pomanjkanje zavesti o pomembnosti regionalnega razvoja na lokalni ravni;
- osredotočanje na kratkoročne, lokalne projekte namesto na projekte, ki imajo dolgoročni učinek na lokalni, regionalni in tudi državni ravni;
- pomanjkanje zasebnega kapitala za sofinanciranje regionalnega razvoja.

4.3.2. Začetek delovanja ESRR v Sloveniji¹²

Z vstopom v EU si je Slovenija zagotovila pravico do črpanja sredstev kohezijskega sklada in štirih strukturnih skladov. Med prvimi se bo začelo črpanje sredstev ESRR.

Za izvajanje prve prednostne naloge (*Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti*) so namenjena sredstva ESRR. V izvajanje te prednostne naloge je vključenih več resornih ministrstev, vlogo koordinatorja pa ima posredniško telo za ESRR Ministrstvo za gospodarstvo oziroma posebna projektna skupina znotraj ministrstva. Cilji, ukrepi in aktivnosti, ki jih obsega prva prednostna naloga, izhajajo predvsem iz Državnega razvojnega programa RS 2001-2006, Programa ukrepov za pospeševanje konkurenčnosti za obdobje 2002-2006 ter Strategije slovenskega turizma 2002-2006. S pospeševanjem podjetništva, povečanjem investicij v znanje in tehnološki razvoj, izboljšanjem turističnih produktov ter poenostavitvijo dostopa do lokacij, podatkov in virov financiranja Slovenija želi povečati konkurenčnost podjetij in države. Temeljna cilja sta hitrejši gospodarski razvoj in višja raven zaposlenosti v Sloveniji.

V Enotnem programskem dokumentu Republike Slovenije 2004-2006 so v okviru prve prednostne naloge določeni štirje ukrepi (podrobno opisani v poglavju 3.2.). V tem triletnem obdobju je za prvo prednostno nalogo odmerjenih 42.079 milijard SIT, od tega 31.175 milijard SIT iz ESRR in 10.904 milijard SIT slovenske javne soudeležbe, predvsem iz državnega proračuna RS.

V okviru ukrepov bodo pristojna ministrstva in druge sodelujoče institucije izbrali projekte, ki ustrezajo vsem vsebinskim in tehničnim zahtevam ter lahko največ prispevajo k navedenim ciljem. Izbranim projektom se bo na podlagi pogodbe odobrilo sofinanciranje.

---

¹² Vir: Spletne strani Ministrstva za gospodarstvo, 2004.

Izbor projektov za sofinanciranje iz sredstev ESRR bo potekal na osnovi javnih razpisov oziroma programov.

V Uradnem listu sta bila 23. aprila 2004 objavljena prva razpisa, s katerima se bosta izvajala Ukrep 1.1- *Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja* in Ukrep 1.2- *Spodbujanje razvoja turističnih destinacij*.

4.3.2.1. Institucije v izvajanju prednostne naloge in njihove naloge¹³

Organ upravljanja-OU (Managing Authority-MA) – Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj oziroma njena notranja organizacijska enota. Odgovoren je za upravljanje Enotnega programskega dokumenta (EPD) in učinkovito ter pravilno črpanje sredstev iz strukturnih skladov v okviru EPD.

Posredniško telo-PT (Intermediate Body-IB) – notranja organizacijska enota Ministrstva za gospodarstvo za Evropski sklad za regionalni razvoj. Odgovorno je za izvedbo posamezne prednostne naloge EPD-ja. V skladu z usmeritvami organa upravljanja vodi medresorsko usklajevanje za izbor projektov EPD ali programov na nivoju pristojne prednostne naloge, ki je predmet sofinanciranja s strani posameznega strukturnega sklada. Zagotavljati mora skladnost s horizontalnimi prednostnimi nalogami EU, merljivost učinkov in doseganje zastavljenih ciljev.

Nosilec proračunske postavke-NPP (Intermediate Body art. 4 - IB-art.4) – V prvi prednostni nalogi so: Ministrstvo za gospodarstvo, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za informacijsko družbo in Ministrstvo za promet. Je neposredni uporabnik državnega proračuna, ki ima v posebnem delu proračuna zagotovljena sredstva strukturne politike. Deluje v skladu z navodili organa upravljanja, plačilnega organa, posredniškega telesa ter v skladu s sklenjenimi sporazumi in drugimi akti.

Končni upravičenec-KU (Final Beneficiary-FB) – je neposredni ali posredni proračunski uporabnik v skladu s predpisom ministra, pristojnega za finance, ki odobri državno pomoč ali izvede projekt. Dolžan je spoštovati navodila organa upravljanja, plačilnega organa, posredniškega telesa in nosilca proračunske postavke ter sklenjene sporazume in druge akte.

Končni prejemnik-KP – je prejemnik sredstev strukturne politike.

---

¹³ Povzeto po Predlogu izvedbe strukture ukrepov 1. prednostne naloge Enotnega programskega dokumenta 2004-2006 »Spodbujanje podjetniškega sektorja konkurenčnosti«, 2004, str. 3.

4.3.3. Finančni načrt prednostne naloge št. 1

Spodnja tabela (tabela št. 8) prikazuje finančni načrt nepovratnih sredstev, ki so na razpolago za sofinanciranje projektov v programskem obdobju 2004-2006, z možnostjo izrabe do 30. junija 2008.

Tabela 8: Finančni načrt prve prednostne naloge po ukrepih (v tisoč SIT-tekoče cene)

Ukrep	Ime ukrepa	2004	2005	2006	2007	2008	SKUPAJ
1.1.	Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja	774.750	1.608.525	2.726.092	787.983	337.707	6.235.057
1.2.	Spodbujanje razvoja turističnih destinacij	363.675	418.500	2.726.092	1.908.754	818.037	6.235.058
1.3.	Izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo	438.750	796.800	2.044.569	1.396.174	0	4.676.293
1.4.	Gospodarska infrastruktura in javne storitve	2.147.542	3.857.039	5.367.709	1.765.690	890.900	14.028.880
I. Skupaj sredstva EU		3.724.717	6.680.864	12.864.462	5.858.601	2.046.644	31.175.288
1.1.	Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja	258.250	536.175	908.698	262.661	112.569	2.078.353
1.2.	Spodbujanje razvoja turističnih destinacij	121.225	139.500	908.697	636.251	272.679	2.078.352
1.3.	Izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo	146.250	265.600	681.523	465.391	0	1.558.764
1.4.	Gospodarska infrastruktura in javne storitve	544.492	738.896	1.010.907	708.327	370.074	3.372.696
II. Skupaj lastna sredstva		1.070.217	1.680.171	3.509.825	2.072.630	755.322	9.088.165
III. Skupaj državni proračun(I+II)		4.794.934	8.361.035	16.374.287	7.931.231	2.801.966	40.263.453
IV. Prispevek občine (za ukrep 1.4)¹⁴		222.693	635.760	457.037	301.959	198.618	1.816.067
Zasebni viri (za ukrep 1.1.)		1.549.500	3.217.050	5.452.185	1.575.966	675.414	12.470.115
Zasebni viri (za ukrep 1.2.)		727.350	837.000	5.452.184	3.817.508	1.636.074	12.470.115
Zasebni viri (za ukrep 1.3.)		877.500	1.593.600	4.089.138	2.792.348	0	9.352.586
V. Skupaj zasebni viri		3.154.350	5.647.650	14.993.507	8.185.821	2.311.488	34.292.816
VI. Skupaj ostali viri (IV+V)		3.377.043	6.283.410	15.450.544	8.487.780	2.510.106	36.108.883
VII. SKUPAJ izvedbene strukture ukrepov		8.171.977	14.644.445	31.824.831	16.419.011	5.312.072	76.372.336

Vir: Predlog izvedbene strukture ukrepov 1. prednostne naloge Enotnega programskega dokumenta 2004-2006 »Spodbujanje podjetniškega sektorja konkurenčnosti«, 2004, str.1.

¹⁴ Za ukrepe 1.1, 1.2 in 1.3 ni predvidenega sofinanciranja s strani občin, zato je v tabeli prikazan samo načrt za ukrep 1.4 (za sofinanciranje občin).

Odobritev sofinanciranja projektov s strani EU in državne pomoči Republike Slovenije je določena s posebnimi merili:

Splošna merila:

1. Skladnost z ESRR (Prispevanje projekta k splošnim ciljem ESRR):

- ustvarjanje prihodka;
- ustvarjanje in ohranjanje delovnih mest.

2. Skladnost z Enotnim programskim dokumentom in Programskim dopolnilom (SWOT analiza):

- prispevek k premagovanju slabosti in nevarnosti;
- prispevek h krepitvi prednosti in priložnosti;
- pomembnost za doseganje ciljev ostalih prioritarnih nalog EDP.

Horizontalna merila:

Projekti morajo upoštevati t.i. horizontalna vprašanja, zlasti horizontalne politike EU. Merila izhajajo iz navodil za ocenjevanje posamezne horizontalne prednostne naloge, ki jih pripravi nosilec - ministrstvo, ki pokriva vsebino horizontalne prednostne naloge v skladu z EPD.

Navodila nosilca prednostne naloge so pripravljena na podlagi EPD 2004-2006 in PD 2004-2006:

- horizontalna merila s področja okolja za izbiro projektov ESRR Ministrstva za okolje, prostor in energijo;
- navodila za pripravo projektov s področja informacijske družbe v ukrepih EPD RS za programsko obdobje 2004-2006 Ministrstva za informacijsko družbo;
- horizontalna merila s področja enakih možnosti za izbiro projektov ESRR Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve;
- navodila za upoštevanje regionalnega kriterija pri izvajanju EPD 2004-2006 Službe Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj.

V splošnem bo EU prispevala do 75% stroškov projektov v okviru Strukturnih skladov in do 85% v okviru kohezijskega sklada. Izbira projektov je v pristojnosti vsake države članice, razen za projekte, katerih stroški presegajo 50 milijonov EUR. Te projekte pa mora odobriti Evropska komisija. Za projekte, ki bodo črpali sredstva iz kohezijskega sklada pa velja, da morajo vsi dobiti odobritev Evropske komisije (Structural Funds and Cohesion Funds).

Pregled EPD pokaže, da največje breme celotnih stroškov prednostnih nalog nosijo strukturni skladi (38% vseh stroškov), sledi zasebni sektor (35%) in državni proračun (21%). Najmanj prispevajo lokalne skupnosti (2,3%), ki pa bodo v prihodnjem programskem obdobju 2007-2013 zagotovo morale povečati delež soudeležbe, še posebej zaradi decentralizacije regionalne strukturne politike EU.

SKLEP

Leto vstopa v Evropsko unijo in nekaj prihodnjih let bo za obseg finančnih tokov med slovenskim proračunom in proračunom Skupnosti izjemno pomembnih, predvsem zaradi absorpcijskih sposobnosti Slovenije. Čeprav bodo nove članice imele na začetku verjetno manjše obveznosti do proračuna EU kakor starejše, bo lahko tudi evropska pomoč relativno majhna, če država ne bo uspela pripraviti zadostnega števila ustreznih projektov. To se lahko zgodi ravno v prvih letih članstva, ko bodo stroški prilagajanja novim okoliščinam največji. Slovenija bo, glede na stopnjo razvitosti in visoko gospodarsko rast, po sedanjih pravilih lahko status regije cilja 1 uživala le do konca tega programskega obdobja (do leta 2006) ter nekaj let prehodnega obdobja. Od takrat naprej pa bo k skladnemu in uravnoveženemu razvoju Skupnosti Slovenija morala prispevati enak delež kot druge razvite članice EU.

Izredno pomembno vlogo pri izrabi sredstev EU bo imela prenova regionalne politike za obdobje 2007–2013, saj bo morala Slovenija izvesti regionalizacijo na področju SKTE 2, saj si bo s tem povečala možnost uporabe precej višjih zneskov sredstev strukturnih skladov v novem programskem obdobju.

Podobno je svojo zgodbo o črpanju sredstev EU strukturnih skladov začela tudi Irska, ki je dve programske obdobji (do leta 1999) izvajala centralizirano regionalno politiko. Imela je status manj razvite regije, celotna država je bila opredeljena kot ena regija in s tem opravičena do strukturne pomoči iz cilja 1 (predstavlja glavnino sredstev strukturnih skladov). Po letu 1999 je Irska postopoma začela s postopno decentralizacijo regionalne strukturne politike in je državo razdelila na 2 regiji, kar ji je omogočilo uspešnejšo in učinkovitejšo izrabo razpoložljivih sredstev skladov EU.

Izkušnje starih držav članic EU, še posebej Irske, so pokazale, da je s pomočjo sredstev EU mogoče doseči vrsto sinergijskih učinkov v narodnem gospodarstvu. Seveda pa sredstva sama po sebi niso dovolj za gospodarski napredek. Primer irskega uspeha je verjetno najkoristnejši vir za male države Srednje in Zahodne Evrope, ki imajo podobne želje po nacionalni koheziji. Pomembno je poudariti, da je uspešna implementacija strukturnih skladov na Irskem rezultat dolgoletnih izkušenj in učenja in da so za celotno izvedbo izrabe sredstev strukturnih skladov potrebne primerne institucije in učinkovit administrativni sistem.

Z vstopom v EU je Slovenija pridobila pravico do polnopravne vključitve v sistem regionalne strukturne politike EU in možnost dodatne krepitve regionalno in prostorsko uravnoveženega razvoja. Ob vstopu v EU se je del nacionalne suverenosti na ključnih področjih usmerjanja razvoja (denarna, tečajna, zunanjetrgovinska, davčna in cenovna politika) preselila v pristojnost EU, zato se bo bistveno povečal pomen regionalne strukturne politike Slovenije kot ene potencialno najučinkovitejših instrumentalnih in sistemskih rešitev razvojne politike Slovenije.

LITERATURA

1. Aljančič Mojca, Bogdanovič Sara Dragana: Regionalna politika. Delovni zvezek 12/1999. Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 1999. 72 str.
2. Aristovnik Aleksander: Črpanje skladov EU na Irskem-izkušnje za Slovenijo. Organizacija. Kranj : Moderna organizacija, letnik 37 (2004), 1, str. 22-30.
3. Benko Riana: Programi pomoči EU: Razvojni programi EU namenjeni državam članicam. Strokovni priročnik. Ljubljana : Slovenski raziskovalni inštitut za management, 2002. str. 34-66.
4. Debevec Mateja: Vpliv strukturnih in kohezijskih skladov na gospodarski razvoj Irske. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 49 str., 9 pril.
5. Gabrenja Igor: Podjetniški pristop pri prilagajanju regionalne in strukturne politike Evropske unije v Sloveniji. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 94 str., 2 pril.
6. Krajnc Blaž: Regionalna politika in njeno izvajanje v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2001. 50 str., 11 pril.
7. Moussis Nicolas: Evropska unija: Pravo, ekonomija, politike. Ljubljana : Littera picta, 1999. 575 str.
8. Pečar Janja: Regionalni vidiki razvoja Slovenije (in poslovanje gospodarskih družb v letu 2001). Delovni zvezek 7/2002. Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2002. 76 str.
9. Petzold Wolfgang et al.: Priročnik o strukturnih pomočeh Evropske skupnosti. Ljubljana : Ministrstvo RS za šolstvo in šport, 2000. 104 str.
10. Pungartnik Andrej: Vpliv strukturnih pomoči Evropske unije na gospodarski razvoj kohezijskih držav. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 47 str., 3 pril.
11. Rovan Andreja: The Importance of Structural Policy for Slovenia as a Future EU Member-state. IB revija, 35 (2001), 1, str 86-97.
12. Stojanovski Violeta: Strukturni skladi in regionalna politika evropske unije. Primer Slovenije. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 41 str.
13. Strmšnik Igor: Prenova regionalne politike. Delovni zvezek 12/98. Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 1999. 37 str.
14. Strmšnik Igor: Regionalne strukture razširjene Evropske zveze. Ljubljana : Inštitut za ekonomska raziskovanja, 1997. 163 str.

VIRI

1. Community Support Framework 2000-2006 - Ireland.
[URL: http://www.ndp.ie/newndp/r/NDP_complete_text.PDF], 16.1.2004.
2. Enotni programski dokument 2004-2006. Ljubljana : Služba vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj, 2003. 232 str., 6 pril., 18 tbl.
3. Eight Survey on State Aid in tre European Union.
[URL: http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/rpt/2000/com2000_0205en01.pdf], 9.5.2004.
4. EU Structural Funding in Ireland.
[URL: http://www.eustructuralfunds.ie/htm/overview/structural_funds.htm], 7.5.2004.
5. Informacijski center Delegacije Evropske komisije v Sloveniji: Programi PHARE, ISPA in SAPARD v Sloveniji (predstavitvena zloženska), 2003.
6. Informacijski center Delegacije Evropske komisije v Sloveniji: Regionalna politika Evropske unije in strukturni skladi (predstavitvena zloženska), 2003.
7. List of ERDF programmes in Ireland in cronological order.
[URL: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/prord/prord_en.htm], 9.5.2004 .
8. Ministrstvo za gospodarstvo.
[URL: http://www.mg-rs.si/razvoj_podjetniskega_sektorja/evropski_sklad_za_regionalni_razvoj/index.php], 4.5.2004.
9. Ninth Survey on State Aid in tre European Union
[URL: http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2001/com2001_0403en01.pdf], 9.5.2004.
10. Predlog izvedbene strukture ukrepov 1. prednostne naloge Enotnega programskega dokumenta 2004-2006 »Spodbujanje podjetniškega sektorja konkurenčnosti«. Ljubljana : Ministrstvo za gospodarstvo, 5. april 2004, 94 str.
11. Programsko dopolnilo. Enotni programski dokument 2004-2006. Ljubljana : Služba vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj, 2003. 123 str.
12. Regional Development in Slovenia.
[URL: <http://www.rda-ceda.net/partners/slovenia/slovenia-gi.html>], 7.5.2004.
13. Regional Development Programmes 2000-2006.
[URL: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/country/prordn/index_en.cfm], 7.5.2004.
14. Strategija regionalnega razvoja Slovenije. Ljubljana : Ministrstvo za gospodarstvo, 2001. 35 str.

15. Structural Funds and Cohesion Funds.

[URL: <http://eisnet.eis.be/own/europe/regional-policy/structural-funds-and-cohesion-funcs.htm>], 7.5.2004.

16. Zakon o izvrševanju proračuna RS za leto 2003-2004 (Uradni list RS, št. 118/02, 63/03).

17. Zakon o javnih financah (Uradni list RS, št. 30/02, 56/02).

18. Zakon o javnih naročilih (Uradni list RS, št. 33/03).

19. Zakon o nadzoru državnih pomoči (Uradni list RS, št. 30/01).

20. Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 125/99).

21. Zakon o Vladi (Uradni list RS, št. 52/02).

SLOVARČEK

Cohesion Fund	Kohezijski sklad
Community Initiatives - CI	Pobude Skupnosti
Cross Border Cooperation program	Program za čezmejno sodelovanje
European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – EAGGF	Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad - EKUJS
European Commission - EC	Evropska komisija
European Regional Development Fund – ERDF	Evropski sklad za regionalni razvoj – ESRR
European Social Fund - ESF	Evropski socialni sklad - ESS
Final Beneficiary - FB	Končni upravičenec - KU
Financial Instrument for Fisheries Guidance-FIFG	Finančni instrumenti za usmerjanje ribištva – FIUR
Instrument for Structural Policies for Pre – Accession – ISPA	Predstrukturni instrument za pomoč projektom na področju okolja in transporta
Intermediate Body – IB	Posredniško telo - PT
Managing Authority – MA	Organ upravljanja - OU
Nomenclature des Unites Territoriale pour Statistique - NUTS	Standardne Klasifikacijske Teritorialne Enote – SKTE
Paying Authority – PA	Plačilni organ - PO
Programme Complement	Programsko dopolnilo
Single Programming Document – SPD	Enotni programski dokument - EPD
Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development – SAPARD	Posebni program za predstrukturno pomoč pri razvoju kmetijstva

PRILOGE

Priloga 1: Sredstva strukturnih in kohezijskih skladov za obdobje 2004-2006 za novo pridružene članice (cene iz leta 1999)

DRŽAVA	Sredstva skladov (v mio EUR)	Delež države
Ciper	101,0	0,47
Češka republika	2.327,5	10,71
Estonija	617,7	2,85
Latvija	1.035,9	4,77
Litva	1.366,0	6,29
Madžarska	2,847,2	13,10
Malta	78,7	0,37
Poljska	11.368,6	52,29
Slovaška	1.560,0	7,18
Slovenija	405,4	1,87
SKUPAJ	21.746,4	100,0

Vir: <http://eisnet.eis.be/own/europe/regional-policy/structural-funds-and-cohesion-funds.htm>, 2004.

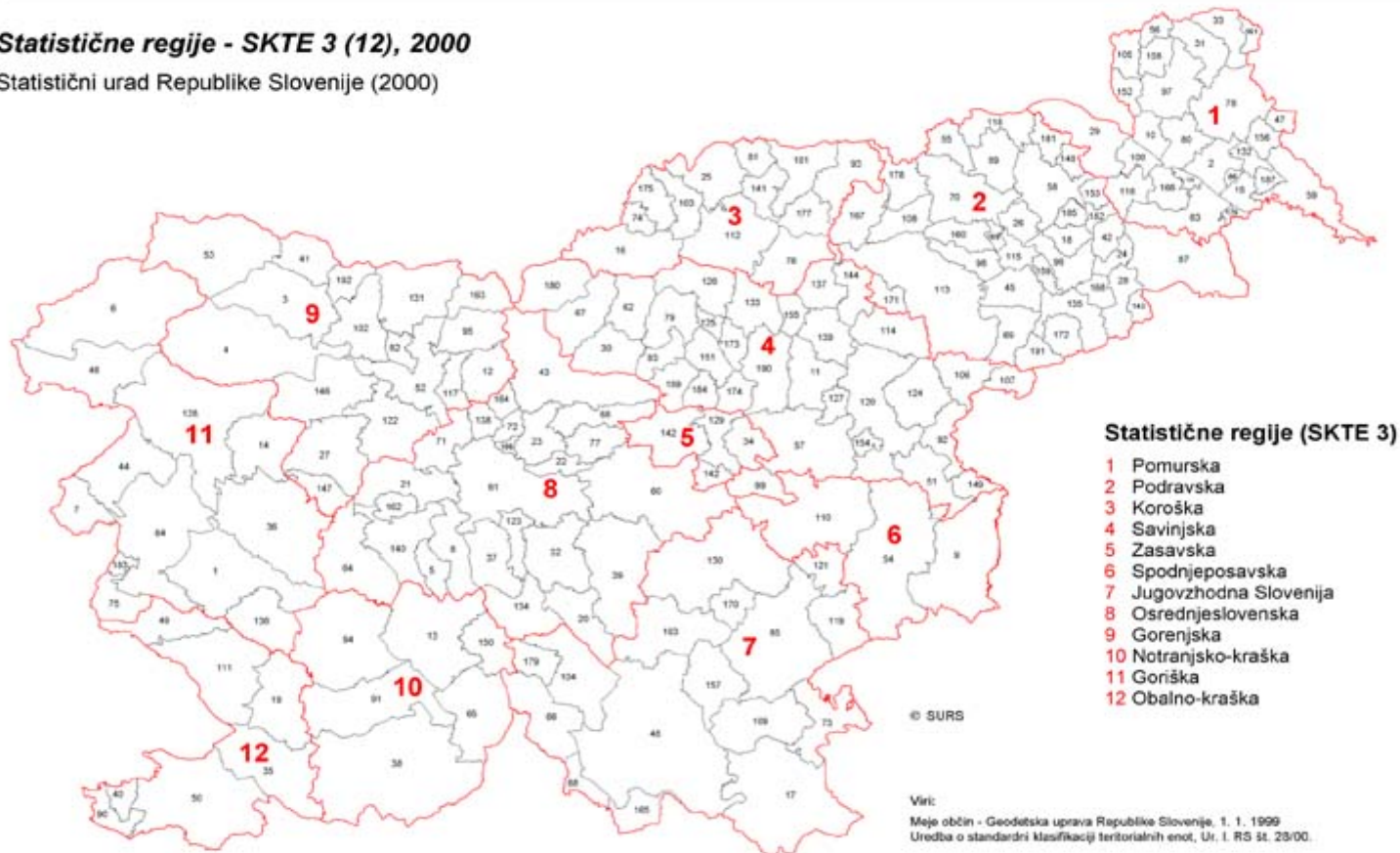
Priloga 2: Regionalna razdelitev Slovenije na ravni SKTE III

Katalog regionalnih delitev 2001

karta št. 2

Statistične regije - SKTE 3 (12), 2000

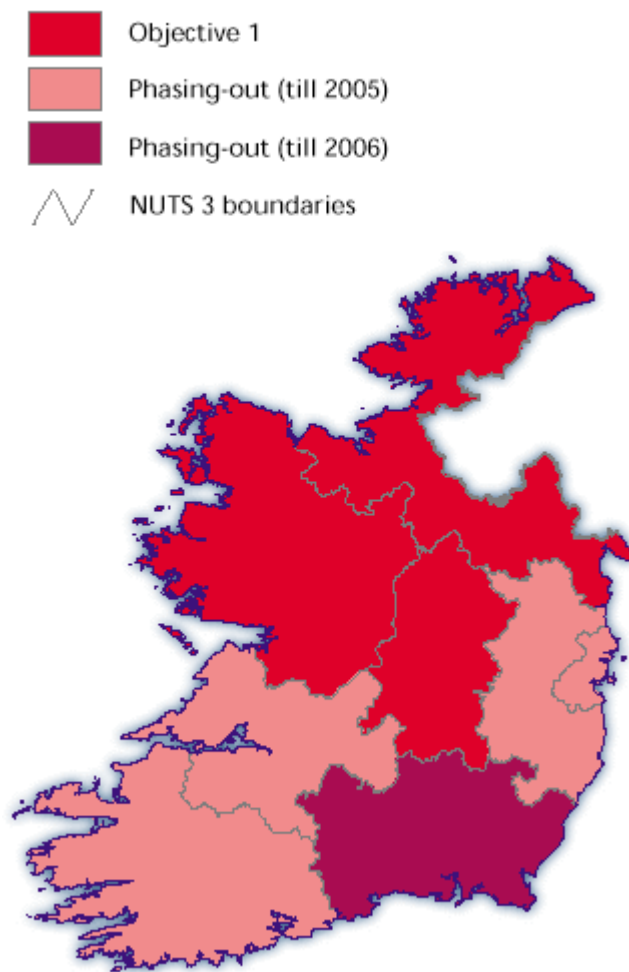
Statistični urad Republike Slovenije (2000)

STATISTIČNI URAD REPUBLIKE SLOVENIJE

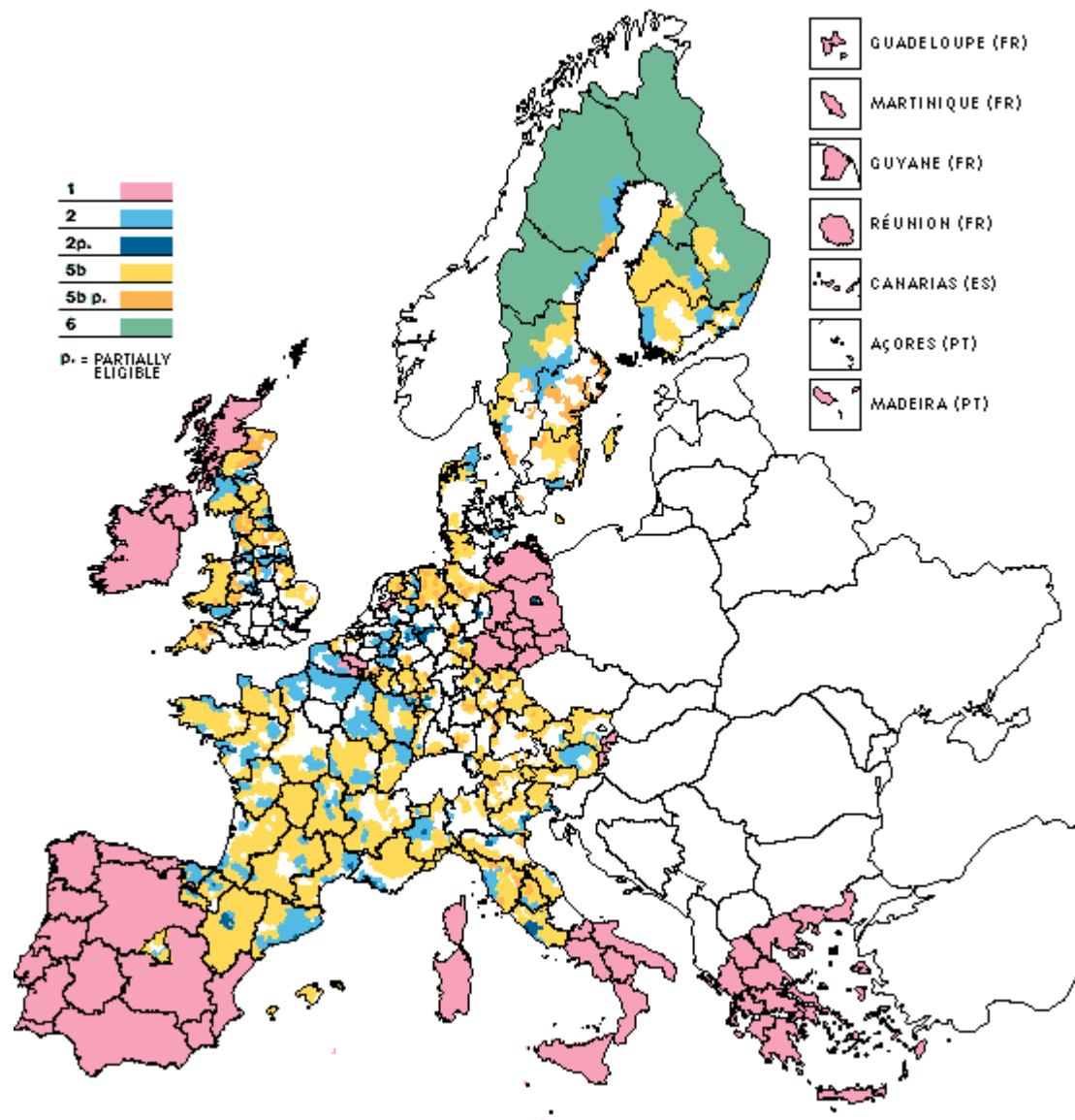
Vir: <http://www.stat.si/katalogrds/podstrani/karte/karta2.jpg>, 2004.

Priloga 3: Regionalna razdelitev Irske v obdobju 2000-2006

Vir: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/country/overmap/irl/irl_en.htm, 2004.

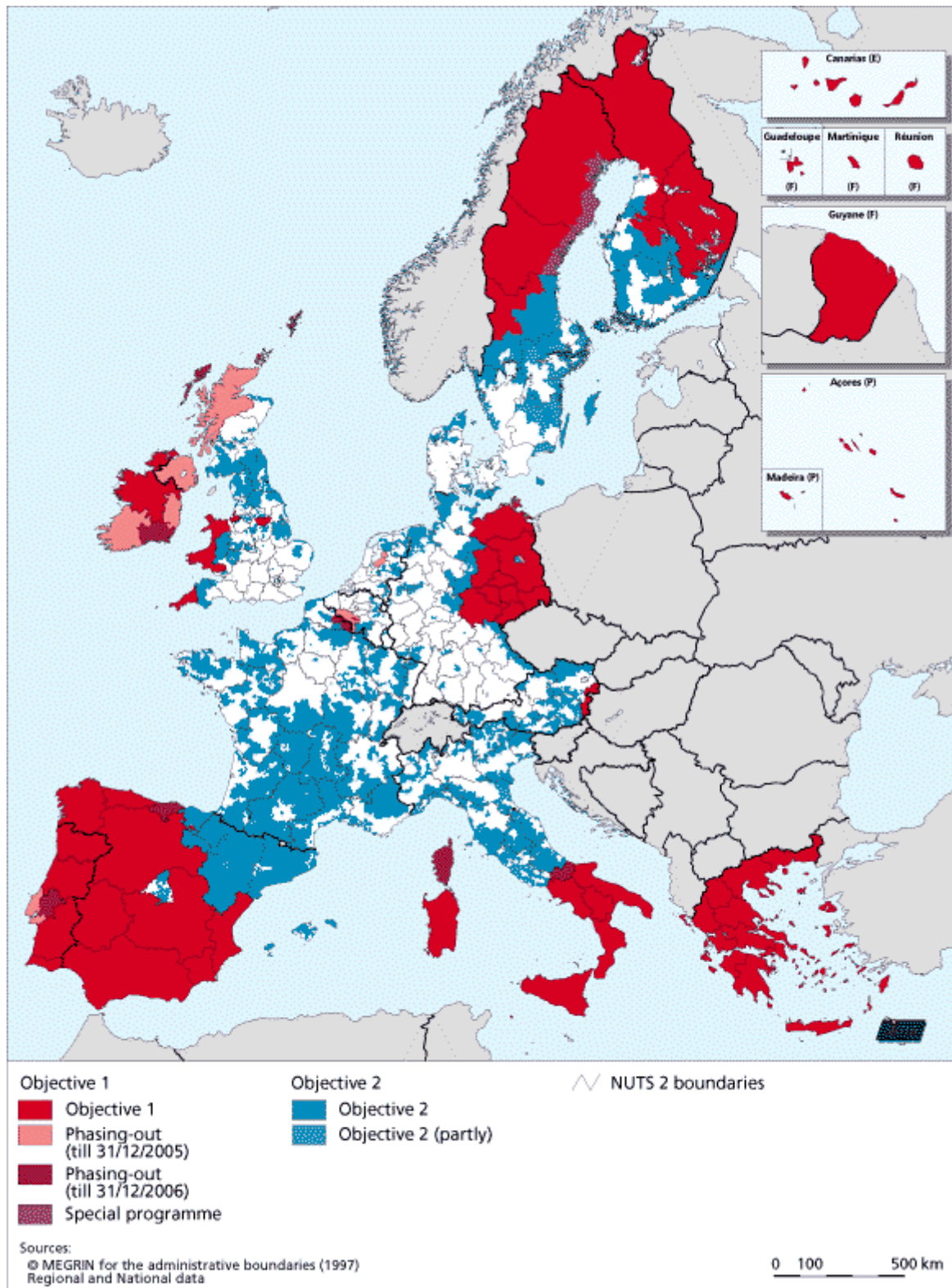
Priloga 4: Regionalna razdelitev ozemlja EU po ciljih strukturne politike v obdobju 1994-1999

Vir: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/prord/guide/euro_en.htm, 2004.

Priloga 5: Regionalna razdelitev ozemlja EU po ciljih strukturne politike v obdobju 2000-2006 (brez pridruženih članic)

Vir: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/prord/guide/euro2000-2006_en.htm, 2004.